

22430

22430

ПРИНОСЪ

къмъ

ПРОУЧВАНЕТО НА ОВОЩАРСТВОТО ВЪ БЪЛГАРИЯ

ЕВРОПЕЙСКИТЪ СОРТОВЕ ЯБЪЛКИ И КРУШИ
ВЪ СОФИЙСКОТО ПОЛЕ

съ 25 фигури въ текста

отъ

С. ГРЕКОВЪ

СОФИЯ

ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА

1926

Вмѣсто уводъ.

Економическитѣ връзки между народитѣ ставатъ все по-тѣсни и по тѣсни. Числото на продуктитѣ на земледѣлския трудъ, влизащи въ международна обмѣна, ежегодно се увеличава. Лесно-развалящитѣ се продукти, къмъ които принадлежатъ овошнитѣ плодове, благодарение на усъвършенствуванитѣ бързи съобщителни сръдства, въ течение на нѣколко само дни или седмици отъ най затѣнитѣ кюшета на земното кълбо се отзоваватъ въ складоветѣ и роскошнитѣ витрини на многомилионитѣ, съ неограничена консумативна способностъ, градове.

Започватъ да се търсятъ плодове за експортъ и отъ насъ. За съжаление това търсене ние не можемъ да удовлетворимъ; нѣмаме достатъчно плодове за износъ. Можемъ ли да ги имаме? На този въпросъ иде да отговори отчасги този скромнъ трудъ. Казваме „отчасти“ защото, за да се освѣтли голѣмия въпросъ за търговскитѣ сортове въ страната, сж нуждни много факти, много наблюдения върху живота на плодовитѣ дървета на нашата българска почва, въ нашитѣ условия. За наблюдения има богатъ по количество и качество материалъ. Той се е трупалъ още отъ освобождението насамъ; прѣснатъ е изъ цѣлата страна и чака старателно проучване, подробнъ анализъ. — Автора смѣта за свой дългъ да изкаже тукъ сърдечната си благодарностъ на г. Хантовъ, управителя на Павловския разсадникъ, на г. Ковачевъ, технически ръководител на сжщия разсадникъ, които помогнаха да се ориентираме въ битието на Павловския сортиментъ; на г. г. Савовъ, Патевъ, Чорбаджиевъ, Б. Ивановъ отъ Соф. опитна станция, на които се дължи илюстрирането на труда и сведенията за неприятелитѣ и болеститѣ.

Автора.

Чл. 130

22430

ПБ 242.1

Д 2278 / 1978

ВСИ „В. Коларов“
Пловдив

1966

Д. 2271 / 122.

ВЕСИ
СЕЛСКОСТОПАНСКИ ЕКОНОМ
ВЕД. ИСТОЧНИКА

С. Грековъ.

Инв. № 2398 к. Чаршиарешво
1964

Приносъ къмъ проучванията на овощарството въ България.

(Ябълковиятъ и крушовъ асортиментъ въ Павловския държавенъ овощенъ разсадникъ).

Естествено исторически условия.

Павловскиятъ държавенъ овощенъ разсадникъ, основанъ въ 1905 г., е разположенъ въ юго-западната частъ на Софийско поле, на 5 клм. отъ София и 4 отъ Княжево, на шосето София — Радомиръ — Дупница.

Мѣстоположението на разсадника е съвършено открито; западно отъ него сж разположени Люлинскитѣ ридове, които сж доста низки; вдобавкъ тѣ се процепватъ отъ дълбоки долища, а между тѣхъ и грамадния масивъ „Витоша“ се намира суровото Владейско дефиле, отъ което духатъ нерѣдко силни вѣтрове, по пжтя на които е разположенъ разсадника. По-голѣмитѣ височини, окржаващи Софийското поле, се намиратъ отъ последния на десетки километри.

Около самия разсадникъ има спирка на електрическата желѣзница София — Княжево, а на нѣколко километри отъ него желѣзнопжтни станции — Горна-Баня — София.

Почва. Почвата на разсадника спада на границата между срѣдната и южна почвени зони на Софийското поле.

Тия две зони, които се характеризиратъ едната — срѣдната съ черноземна почва, другата — южната съ сухоливадна (чимова, Rezen Boden) при Красно село се разграничаватъ съ единъ клинъ на мочурливо землище. Това землище въ своитѣ краища има почви характерни за съсѣднитѣ излужени склонове, а по срѣдата е полублатиста. Разсадникътъ се намира въ края на района на полублатистата почва. Последната има черно-сивъ цвѣтъ, дебелина 40—50 см., а на мѣста повече отъ 1 м. и съдържа 64% глина. Подпочвата е мазна, ржждива глина съ много конкреции. Подпочвената вода се намира на 1 м. дълбочина; на пролѣтъ значително се повдига и на мѣста стои на повърхността на земята. При спадането и отичането на подпочвената вода много хранителни соли се измивавъ отъ почвата. Въ разсадника тия признаци се констатираатъ само въ отдѣлни ограничени мѣста. Почвата на разсадника по своя химически съставъ, изобщо, се приближава до сухоливадната. Тя съдържа: влага при 105° С — 9.34, хумусъ 3.93%, азотъ 0.09, желѣзо 4.50, варъ 1.04, фосфоръ 0.07, калий — 0.04.

Климатъ.

Температура. Споредъ метеорологическитъ сведения на Софийската метеорологическа станция за единъ 25 годишенъ периодъ — температурата въ района на разсадника се характеризира съ следнитъ данни:

срѣдна температура презъ пролѣтѣта (мартъ, априлъ и май) + 9.7°.
 презъ лѣтото (юний, юлий, августъ) + 19.6°.
 есень + 10.1°.
 зима (декемврий, януарий, февруарий) — 1.2°.

Вегетационниятъ периодъ продължава 114 дни и разполага съ 3368° С. Колебанията на температурата по месеци се вижда отъ долната таблица:

М е с е ц и	Т е м п е р а т у р а			
	Срѣдна	Максимумъ	Минимумъ	Колебания
Януарий	—3.1	16.6	—31.2	47.8
Февруарий	—0.1	19.9	—26.3	46.2
Мартъ	4.7	25.9	—18.4	44.3
Априлъ	9.5	29.8	— 4.7	34.5
Май	15.1	33.8	— 1.8	34.6
Юний	18.2	35.8	2.4	37.7
Юлий	20.4	36.5	7.7	42.3
Августъ	20.3	32.2	5.1	42.3
Септемврий	15.5	35.0	— 1.9	36.9
Октомврий	10.9	28.0	— 7.2	35.2
Ноемврий	4.1	24.6	—25.0	49.6
Декемврий	0.5	20.3	—21.7	42.0

Максималната температура (37.2°) въ единъ периодъ отъ 25 год. се наблюдавала единъ пътъ — 7 августъ 1896 г.; минималната — 31.2° сжщо единъ пътъ 1 януарий 1893 г.; срѣдната годишна температура въ Софийското поле е 9.6.

Крайно ниското спадане на температурата е рѣдкостъ и климата се характеризира като умеренъ, позволяващъ културата и на най-нежнитъ плодови растения отъ умерено — топлия поясъ, вплѣтъ до лозата.

Съпоставяйки срѣдната месечна температура на Софийското поле съ сжщата на северната планинска частъ на Кримския полуостровъ, гдето се е развило цѣвтяще търговско овощарство намираме, че тѣ сж много сходни. По даннитъ на метеорологическата станция въ „Салгирка“ край Симферополъ за 1904 и 1905 г. срѣдната въздушна температура е била:

януарий	—2.9°	юлий	23.4°
февруарий	0.3°	августъ	20.0°
мартъ	6.0°	септемврий	17.3°
априлъ	11.9°	октомврий	7.7°
май	17.4°	ноемврий	3.8°
юний	20.8°	декемврий	3.6°

Валежи.

Даннитъ за валежа обхващатъ единъ периодъ отъ 25 г. 1891 — 1915 г. Споредъ тия данни въ Софийското поле, въ видъ на дъждъ, пада следното количество литри вода на 1 кв. метъръ по месеци:

януарий	37.3	юлий	73.5
февруарий	30.6	августъ	57.1
мартъ	39.2	септемврий	54.9
априлъ	54.4	октомврий	58.5
май	83.8	ноемврий	54.4
юний	82.8	декемврий	33.9

Всичко за година — 660.4 литри на кв. м.

По времената на годината, количеството на падащата дъждовна вода се разпредѣля така:

пролѣтъ	147.4 л.	есень	167.8 л.
лѣто	213.4 „	зима	101.8 литра на кв. м.

Презъ вегетационния периодъ пада до 450 литри вода. Числото на днитъ съ повече отъ 25 л. валежъ, който оставя дълбоки следи въ развитието на растенията, сж малко.

Числото на днитъ, презъ които вали се вижда отъ следната таблица:

януарий	4.8	юлий	13.6
февруарий	5.8	августъ	10.0
мартъ	10.8	септемврий	10.0
априлъ	15.5	октомврий	10.8
май	19.3	ноемврий	9.2
юний	17.8	декемврий	7.8

Най-голѣмо число дъждовни дни се пада на априлъ, май, юний, юлий; презъ сжщитъ месеци пада и най-високото срѣдно количество влага. Споредъ Гаспаренъ вегетационната сила у растенията и тѣхната родливостъ зависи отъ сполучливото съчетание на топлината и влагата. Липсата на влага при висока температура създава пустиня; излишната влага при непроницава подпочва дава блато. При достатъчно топлина и свѣтлина най-добри условия за развитие на едно търговско овощарство представляватъ ония райони, въ които годишно пада до 1000 м. м. вода разпредѣлена така, щото въ най-горещитъ лѣтни месеци: юлий, августъ да има достатъчно влага. Известниятъ тиролски производител на Бѣлъ зименъ калвилъ, баронъ фонъ-Планитцъ, къмъ ония 900—1000 м. м. годишенъ валежъ, който подава въ неговия районъ, прибавя още 800 м. м. вода чрезъ поливане. За културата на зимни сортове плодове, естествената влага, падаща въ видъ на дъждъ, въ Софийското поле, очевидно, е недостатъчна.

Градушка. Софийското поле се отбелезва, като единъ отъ най-заstraшенитъ отъ градушка райони въ страната. Срѣдното количество на днитъ, презъ които пада градушка се вижда отъ следната таблица:

мартъ	0.3	юлий	0.6
априлъ	0.5	августъ	0.3
май	2.0	септемврий	0.8
юний	0.9		

Най-много градушка пада презъ май, когато се случватъ по 5 градушки презъ месеца и юний съ 4 градушки. Градушките рѣдко, обаче, иматъ катастрофаленъ характеръ.

Мъгли. Мъгливи дни има сръдно 54. Голѣмото число мъгливи дни се пада на зимнитѣ месеци — предимно декемврий, и по-малко презъ началото на пролѣтѣта — мартъ 6 дни и априлъ 1 день.

Слани: Най-голѣмата опасностъ отъ слана, кжсно пролѣтѣта, въ Софийското поле се наблюдава презъ май и априлъ. Презъ тѣзи месеци за единъ 25 годишенъ периодъ сж констатирани слани — на 3 априлъ най-раната и на 27 априлъ — най-късната пролѣтна слана. По голѣмата частъ отъ дърветата презъ тоя периодъ цвѣтятъ и се застрашаватъ отъ загиване на цвѣтоветѣ.

Раннитѣ есени слани започватъ презъ септемврий. Презъ този месецъ, за 25 годишенъ периодъ, най-ранната слана се наблюдавала на 8 септемврий. Раннитѣ есени слани за овощната култура не представляватъ опасностъ.

Слънчева свѣтлина.

Слънчевата свѣтлина въ Софийското поле е въ най-голѣмо изобилие презъ летнитѣ месеци: юлий, августъ и септемврий. Около половината (13 дни) на тѣзи месеци сж слънчеви. Най-малко безоблачни дни се падатъ презъ зимата: декемврий, януарий, февруарий и въ края на есенъта — ноемврий. Облачните дни по интензивностъ се характеризиратъ така: месецитѣ — юлий, августъ и септемврий, иматъ сръдно облачностъ — 3.5; януарий, февруарий, мартъ, априлъ, май — 6.3. Съ други думи — презъ най-слънчевитѣ дни небесния хоризонтъ се покрива съ облаци на $\frac{1}{3}$, презъ останалитѣ дни малко повече отъ половината.

Вѣтрове.

Въ Софийското поле господствуватъ сѣверо-западнитѣ и западни вѣтрове, следъ тѣхъ по-рѣдко духатъ С.-И. и И.; другитѣ се отбелѣзватъ, като сѣвсемъ рѣдки. По силата първо мѣсто заематъ западнитѣ и сѣверо-западнитѣ вѣтрове, които тукъ сж най-опаснитѣ за плодовата растителностъ. Нерѣдко тия вѣтрове се явяватъ въ форма на буря; силата имъ е 2—9 метра въ секунда. Най-много вѣтровити дни се падатъ на месецитѣ: юний, юлий и най-малко на септемврий и октомврий. Западниятъ вѣтръ презъ юний, юлий духа — 11 дни презъ всеки месецъ, презъ септемврий — 9 дни и октомврий — 8. С.-З. — презъ юний и юлий по 15 дни, презъ септемврий — 8, октомврий 6, най-голѣмото сръдно число на бури-вѣтрове, съ сила повече отъ 20 м. въ секунда — се падатъ на месецитѣ: януарий, февруарий, мартъ, априлъ, юний, юлий, когато сж отбелѣзани сръдно по 2 бури на месецъ въ единъ периодъ отъ 25 години.

Въ най-благоприятенъ размѣръ отъ разгледанитѣ важни за успѣха на овощарството, естествени фактори се намиратъ топлината и свѣтлината, които сж постоянни и иматъ изключителна важностъ за изобилюето и качеството на реколтитѣ. Известно е, че добритѣ овощни

години се характеризиратъ съ голѣмо число слънчеви часове презъ периода — априлъ, октомврий. Разбира се благотворното влияние на светлината се изразява тогава, когато има достатъчно количество влага и съответно качество почва.

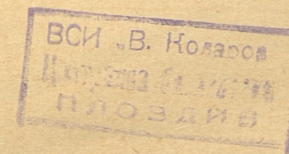
Както първиятъ факторъ-влагата, тъй и вториятъ не могатъ да се смѣтатъ за благоприятни въ този си видъ и размѣръ, въ какъвто се констатиратъ въ Софийското поле.

Исторически данни за ябълковия и крушевъ сортиментъ въ България.

Преди 20 години младата ни държава е преживявала единъ интензивенъ творчески процесъ въ всички области на стопанското развитие. Общия подъемъ, който се забелѣзва въ онова време, е засегналъ естествено и овощарството въ страната, което по общото убеждение на тогавашнитѣ дѣйци въ тая областъ, среща извънредно благоприятни природни условия за своето развитие. По онова време отъ странство, а именно отъ тогавашната Австро-Унгария, отъ Германия и отъ Франция се поканватъ въ страната специалисти по градинарството, които били и първитѣ учители по тоя отраслъ на стопанството на възпитаницитѣ въ земледѣлскитѣ училища и на възрастното население. Изпращатъ се въ странство и млади българи да изучатъ овощарството. Тогава, преди 20—25 години, се основава по-голѣмата частъ отъ овощнитѣ държавни разсадници, главната задача на които е разпространение на присаденъ посадоченъ материалъ. Младитѣ специалисти българи и чуждестранци дошли отъ странство, по всичко изглежда, сж били въ възторгъ отъ богатитѣ климатически и почвени условия въ България. Всѣкому отъ тѣхъ се поискало да докара въ тая хубава страна и ония сортове плодови дървета, които ги възхищавали въ чужбина. Добритѣ условия за овощарството въ страната доста ярко сж подчертани въ овощарския конгресъ, въ време на овощарската изложба състояла се въ София въ 1906 год.; въ рефератитѣ четени въ конгреса нѣкои райони на овощарството въ България се наричатъ „Български рай“ (Кюстендилския и Пловдивския). На изложбата сж били изложени 43 сорта мѣстни ябълки, 28 сорта мѣстни круши, срещу само 24 сорта чуждестранни ябълки и 8 сорта чуждестранни круши. Мѣстнитѣ сортове тогава преобладавали надъ чуждестраннитѣ. Заслужава да се отбележатъ тия чуждестранни сортове ябълки и круши, тъй като именно чуждестраннитѣ сортове у насъ има да играятъ значителна роля въ нашето промишлено овощарство.

Чуждестранни ябълки на софийската, овощарска изложба въ 1906 година.

1) Зимна лимонова	7) Червена пражка
2) Зимна зл. пармена	8) Панама
3) Бѣла зимна калвила	9) Червена калвила
4) Царъ Александръ	10) Есопова
5) Благородна ренета	11) Хамбургска ренета
6) Холандска ренета	12) Червенъ апи

13) Ева	19) Ренета колосална
14) Алма ?	20) Английска ренета
15) Калвилъ св. Спасъ	21) Червена ренета
16) Слава на свѣта	22) Кожена ренета
17) Коксъ оранжовъ	23) Портакалевъ пепинъ
18) Рамбуръ	24) Бисмаркъ

Круши.

1) Конгрески споменъ	5) Графъ Каналь
2) Масловка Наполеонъ	6) Министръ Луций
3) Диелова масловка	7) Масловка Дистенбергова
4) Клержо	8) Директоръ Афандъ

Освенъ тия сортове, които фигуриратъ на изложбата, като експонати, въ рефератитѣ на специалиститѣ на състоялия се въ време на изложбата конгресъ се описватъ още следнитѣ сортове, отгледвани въ Садово, Русе (Земл., у-ща) и въ нѣкои частни градини край София.

Ябълки.

Графъ Орловъ
Виенска лѣтна
Астраханска бѣла
Царъ Александръ
Киевска златна
Кардиналъ червенъ
Ренета каселска
Рен. английска
„ Бауманова
„ Кралевска
„ Канадска
Лесановъ Калвилъ
Рибстонъ пепингъ
Рен. Цукамаглио
Праскова американска
Астраханъ червенъ
Царски калвилъ
Малинова халовуска
Боскопска хубавица
Фокманска
Кралска съ къса опашка
Ренета ананасова
Княжевска зелена
Императоръ Вилхелмъ
Бисмаркова нова
Петровка

Круши.

Д-ръ Квемотъ
Дребна мискетова
Виенска лѣтна
Антонова
Чеславка
Масловка най-добра
Баронъ де Мело
Горска сочна
Луиза Авраншска
Мадленка
Юлска шарена
Д-ръ Гюио
Ананасова
Меродова масловка
Озейска
Ангулемска бронзова
Брунова
Зеференъ Грегоаръ
Клержо
Харденпонтска масловка
Лектие
Оливье де Серъ
Стеркманова
Красанска
Деканка зимна

По-късно този сортиментъ се увеличава чрезъ едно масово влияние на сортове отъ Франция. Единъ отъ специалиститѣ французинъ — поканенъ на българска служба г. Serone възхитенъ отъ мекия климатъ на Тракия, гдето той билъ натоваренъ да уреди една овощна градина въ Садовското училище е представилъ на тогавашното М-во на Търго-

вията и Земледѣлието единъ списъкъ на желателни за България сортове круши и ябълки, които били незабавно доставени отъ Франция. Тоя сортиментъ круши и ябълки е билъ пласиранъ главно въ учрежденията на Министерството въ Тракия — Садово, Стара-Загора, Казанлъкъ (разсадника) и отчасти въ разсадницитѣ въ останалата България.

Една частъ отъ доставенитѣ отъ Франция дървета се насаждатъ презъ 1906 г. въ току-що открития тогава Павловски разсадникъ, край София. Въ сѣщия разсадникъ, сѣщата година и малко по-късно, а именно въ 1908 г. се засажда и единъ другъ сортиментъ отъ чужди сортове, произходящи отъ Австро-Унгария, но отгледани въ България. Многосортието въ страната е обръщало вниманието на дѣятелитѣ по овощарството отдавна: още въ поменатата изложба въ 1903 г. въ всички реферати се подчертава идеята да се направи изборъ на най-подходни за страната сортове ябълки и круши. По този поводъ въ време на изложбата една комисия е била натоварена да препоръча най-подходящитѣ за разпространение сортове овощни дървета въ България.

Тая комисия е съставила следния списъкъ на препоръчанитѣ за разпространение сортове:

Ябълки мѣстни сортове:

1) Кечовка	— 10
2) Тутуня	10
3) Циганка	— 10
4) Скриненка	10
5) Самораска	9
6) Айвания	9
7) Кандилета	— 9
8) Момици	— 8
9) Тетовки	— 7

Чуждестранни сортове:

1) Пармена златна	— 10
2) Канад. ренета бѣла	— 10
3) „ „ сива	— 9
4) Каселска ренета	— 9
5) Бауманова „	— 9
6) Княжева зимна	— 9
7) Златна рен. отъ Бременъ	9
8) Кралска съ къса опашка	9
9) Бѣла зимна калвила	— 7
10) Бисмаркъ	— 6
11) Червена ренета	— 5
12) Зимна лимонова	— 5

Круши мѣстни:

1) Карабейка	— 10	2) Водница	— 7

Чуждестранни сортове:

1) Лигелова масловка	— 10	6) Надежда	— 8
2) Морелова „	— 9	7) Харденпонтска масл.	— 8
3) Диелова „	— 9	8) Попска круша	— 8
4) Регентска „	— 10	9) Olivier de Serres.	
5) Зимна деканка	— 10		

Двадесетгодишниятъ периодъ време, презъ който въ страната се внесоха и опознаха много други сортове, освенъ известнитѣ по време на изложбата, внесе въ състава на чуждестраннитѣ сортове,

За бележка. Числата показватъ оценката на комисията, като за основа е взето числото 10 за най-добритѣ сортове.

чувствителни измѣненія: едни отъ препоръчанитѣ преди 20 години сортове не оправдаха надеждитѣ на тѣхнитѣ поклонници, други се срѣщнаха съ съперничеството на по-устойчиви и ценни сортове, трети и до днешенъ день съ достоинство заематъ видно мѣсто въ очертаващия се промишленъ сортиментъ на България.

Сортиментъ въ Павловския разсадникъ.

Круши — на подложка дюла. Получени отъ Франция.
Насадени презъ 1906 г.

	колич.
Вильямоза масловка (Bon Chrétien Williams)	5
Жифарова масловка (Beurré Giffard)	6
Хардиева „ (Beurré Hardy)	12
Диелова масловка (Beurré Diel)	
Горска сочна (Fondante des Bois)	1
Сива масловка (Beurré gris)	3
Жозефина михелнска (Joséphine de Maline)	2
Зимна деканка (Doyenné d'hiver)	4
Андре Депоръ (André Desportes)	2
Аранбергска масловка (Beurré d'Arenberg)	7
Робертова деканка (Doyenné du Comice)	3
Харденпонтска масл. (Beurré d'Hardenpont)	4
Ангулемска дукиня (Duchesse d'Angoulême)	5
Лектие (Le Lectier)	6
Башелиева масл. (Beurré Bachelier)	6
Красанова бергамота (Bergamote Crassane)	5
Шарль Ернестъ (Charles Ernest)	3
Есперенова Бергамота (Bergamote Esperen)	2
Дюмонова Масловка (Beurré Dumont)	2
Серска (Olivier de Serres)	4
Луиза Авраншска (Louise-bonne d'Avranches)	2

Насадени сж всичко 88 дървета, представляващи 21 сортъ. Първо мѣсто по количество на екземпляритѣ заема сорта Хардиева масловка 12 екземпляри, кржгло 14%, следъ нея — Арамбергска масловка — 8%, Жифарова 6%, Башелиева — 7%, Лектие — 7%, Вильямова — 8%, Диелова — 6%, Ангулемска дукиня 6%, Красанова бергамота — 6%, Зимна деканка 5%, Харденпонтска — 5%. Останалитѣ сортове се представляватъ съ по 1—3 екземпляра. Такива сж: Дюмонова масл.; Горска сочна, по 1 екземпляръ, Жозефина михелнска, Андре Депоръ, Робертова Деканка, Есперенова бергамота, Луиза Авраншска, по 2 екземпляра и Шарль Ернестъ и Сива масловка по 3 екземпляра. Сортаветѣ по времето на узрѣването принадлежатъ къмъ лѣтни, есенни и зимни. Лѣтни сортове сж: Вильямова масловка — 5, Жифарова масл. — 6, Андре Депоръ — 2, всичко — 13 дървета; къмъ есеннитѣ се отнасятъ — Шарль Ернестъ — 3; Хардиева масл. — 12; Сива масловка — 3; Ангулемска дукиня — 5; Луиза Авраншска — 2, Горска сочна — 6, всичко 23 дървета; къмъ зимнитѣ сортове се отнасятъ: Диелова маслов. — 5, Жозефина михелнска — 2, Зимна деканка — 4, Арамбергска маслов. — 7, Харденпонтска масл. — 4, Робертова

деканка — 2, Лектие — 6, Башелиева маслов. — 6. Красанова бергамота — 5, Есперенова — 2, Дюмонова — 2, Серска — 4, всичко 50 екземпляра или отъ цѣлиятъ крушовъ сортиментъ лѣтнитѣ сортове съставляватъ 15%, есенитѣ — 27%, зимнитѣ — 58%. Въ колекцията преобладаватъ зимнитѣ сортове, следъ тѣхъ идатъ есеннитѣ и най-после лѣтнитѣ. Съотношението между тия групи сортове малко се измѣня, ако къмъ есеннитѣ причислимъ Красанова бергамота, която въ сжщностъ е късно есенна круша. Почти всички сортове принадлежатъ къмъ най-прочутитѣ европейски десертни сортове круши. Една кратка характеристика на по-важнитѣ отъ тия сортове иде да потвърди казаното.

Вильямова масловка. (Bon chrétien Williams). Синоними: Bartlett, Bartlett de Boston, Williams Christenbirne. Класически сортъ, изнамеренъ въ Беркширъ, Англия. Отличенъ, десертно-промишленъ сортъ, който подъ името Bartlett въ Англия и Америка се ползува съ огромна известностъ. Тамъ той се развъжда масово. Твърде е разпространенъ въ околноститѣ на Парижъ, както въ малкитѣ домашни градини, тъй и въ промишленитѣ. Въ Анже (Франция) сжществуватъ грамадни площади засадени съ този сортъ, който се експедира въ голѣми количества въ Англия.

Хардиева масловка. (Beurré Hardy. Синоними: Beurré Jellert, Jellert Butterbirne. Сортъ изнамеренъ въ Франция и разпространенъ отъ разсадницитѣ въ Бургъ ла Ренъ, край Парижъ. Развъжда се въ Франция за експортъ въ Англия. Съперници на пазаря съ най-известнитѣ експортни сортове. (Вильямова масловка и ангулемска дукиня), като въ департамента „Сена“ заема 3 мѣсто въ експорта и 2 по цената.

Диелова масловка. (Beurré Diel). Синоними: Beurre imperial, Beurré magnifique, Beurré incomparable, Des Trois Tours, Diels Butterbirne. Сортъ полученъ отъ семка въ Белгия. Известенъ десертенъ сортъ съ едри плодове, които достигатъ понѣкога до 700 гр. едина. Лигелъ казва: „Който има въ своята градина мѣсто само за едно дърво нека сади диелова масловка“. Това мнение, наистина, не се сподѣля сега отъ всички капацитети — овощари, но все таки Диеловата масловка и до днесъ си остава единъ забележителенъ табленъ сортъ при благоприятни условия за растението му.

Горска сочна. (Fondante des bois) Синоними: Bose heer, Beurre Davis, Beurré Spence, Belle de Flandres, Holzbarbige Butterbirne.

Белгийски сортъ. Отличенъ десертенъ сортъ, който не е взискателенъ къмъ почвентѣ условия, но се нуждае отъ запазени мѣстоположения. Всички западно-европейски помолози даватъ за тоя сортъ отлични отзиви.

Въ последно време немскитѣ помолози отбелѣзватъ неговата чувствителностъ къмъ фузикладиума въ условията на влажния климатъ. Въ кримския сортиментъ тая круша заема почегно мѣсто.

Сива масловка. (Beurré gris, d'Amboi) Синоними: Beurré, De Beurré, Beurré dore, Beurré roux, Beurré vert, Isembart, Pyrus Butyrcea, Poit e Turp.

Единъ отъ най-старитѣ сортове, който произхожда отъ Нормандия (Франция) Популяренъ сортъ на западъ. Особено се търси на виенския пазаръ.

Жозефина Мехелнска. *Joséphine de Maline*. Синоними: *Joséphine von Mécheln*. Сортъ изнамѣренъ въ Малинъ въ (Белгия). Плодоветъ на този сортъ принадлежатъ къмъ най-тънцитъ десертни круши, особено при интензивна култура. Издръжливъ сортъ. Английския овощаръ, Райверсъ (*Rivere*) казва, че при неблагоприятенъ климатъ за крушата, той би развъждалъ на първо мѣсто Жозефина Мехелнска.

Зимна Деканка. (*Doyenné d'hiver*). Първоначалното название е било *Bergamote de Paques*, *Bergamote de Pentecôte*, *Postoral de Souvain*, *Winter Dechantsbirne*, *Pyrus Succedanea Poit* и *Turp*. Белгийски сортъ отгледанъ въ университетската градина въ гр. Лувенъ. Зимната деканка е единъ отъ най-къснитъ, най-тежкитъ и вкусни круши. Въ Франция тоя сортъ заема първо мѣсто въ интензивното овощарство и доставя скъпа експортна стока.

Харденпнтова масловка. (*Beurré d'Hardenpont*). Синоними: *Beurré d'Arenberg*, *Goulu morceau*, *Hardenponts*, *Winter Butterbirne*, *Kronprinz Ferdinand vond Oestreich*, *Pyrus arebergia*, *Poit et Turpf*. Белгийски сортъ изкаранъ отъ свещеника — помологъ — Никола Харденпонтъ. По мнѣнието на авторитенитъ помолози това е една отъ най-вкуснитъ зимни круши. Въ Франция и въ Кримъ въ експорта тая круша заема твърде почетно мѣсто.

Ангулемска дукиня. (*Duchesse d'Angoulême*). Синоними: *Des Eperonnais*, *Herzogin von Angoulême*. Класически французки сортъ. Изнамѣренъ въ Анже (*Angers*). Въ Франция, въ околноститъ на Парижъ маса дребни собственици се специализирали въ произвеждането на едри круши, които продаватъ на експортъоритъ и парижкитъ магазини на парче. Между такива круши първото мѣсто заема Ангулемската дукиня. Отъ тая круша въ Франция, преди войнитъ, сж влизали милиони златни франкове.

Лекти е. (*Le Lectier*). Сравнително новъ сортъ пуснатъ въ продажба едва въ 1889 г. Изнамѣренъ е въ Орлеанъ (Франция). Зимна круша. Смѣта се за една ценна придобивка въ овощарството.

Красанова бергамота. (*Bergamote Crassane*). Синонимъ *Crassanne*. Първокачествена французка круша. Узрѣва въ края на есенята. Въ интензивнитъ култури въ Франция заема видно мѣсто съ своитъ доста едри, ароматични плодове.

Робертова деканка. (*Doyenné du Comice*). Синоними: *Doyenné du Comice d'Anger*, *Fondante du Comice*, *Verein s Dechantsbirne*. Неизвестно защо въ разсадника се нарича Робертова деканка. По-правилно е да се нарича дружествена или обществена деканка, тъй като е получена въ градината на градинарското дружество въ Анже. Въ околноститъ на Парижъ тая круша се развъжда въ голѣмо количество и се продава на парче; преди войната единъ плодъ, споредъ голѣмината му, се продавалъ — 0.75 — 1.50 фр.

Есперенова бергамота. (*Bergamote Esperene*). Синоними: *Poire Esperene*, *Esperene Bergamote*. Белгийски сортъ полученъ въ Малинъ. По отзивитъ на западнитъ помолози принадлежи къмъ първокласнитъ зимни круши. Отличава се съ своята устойчивостъ и изобилно плодородие.

Серска (*Olivier de Serres*). Сортъ изнамѣренъ въ Руанъ (Франция). Принадлежи къмъ числото на най-благороднитъ десертни зимни круши. Като всички ценни зимни сортове е доста възискателенъ.

Луиза Авраншска. (*Louis vonne d'Avranchs*). Синоними: *Louis bonne d'Avranchs*, *Louis bonne Sorsey*, *Louise bonne*, *Bonne Louise Sute Louise von Avranchs*. Старъ французки сортъ, който има широко разпространение не само въ Франция, но и въ Германия и Русия.

Щарлъ Ернестъ. (*Charles Ernest*). Французки сортъ, изнамѣренъ въ 1874 г. Превъзходна круша, която узрѣва при известни условия — презъ октомврий. Държи се и до декемврий.

Андре Депортъ. (*André Desportes*). Срѣдно голѣма круша съ жълто-зелена кожа, омита съ червнина; месото и е фино, сладко, сочно, зрѣе — юлий, августъ.

Башелиева масловка. (*Beurré Bashelier*). Много добра, едра круша, носеща името на оригинатора *L. fren Bachelier*. Зрѣе октомврий и декемврий.

Дюмонова масловка. (*Beurré Dumont*). Белгийски сортъ, които лесно се отглежда въ пирамиди. Плодъ едъръ, соченъ, ароматиченъ. Зрѣе — октомврий, ноемврий.

Жиффарова. (*Beurré Giffard*). Тая круша се препоръчва като една отъ най-раннитъ отлични на вкусъ круши. Произхожда отъ Франция (Анже) Зрѣе — юлий — началото на Августъ.

Крушовъ сортиментъ отъ България.

Отчасти въ 1906 г., а главно въ 1908 г. въ разсадника се засажда една партида круши отгледана въ България. а именно въ разсадника на г. Дедевъ г. Поповъ и др., край София. Калемитъ за тия дървета сж взети отъ Чехия, предимно отъ помологическата сбирка на овощарското училище въ гр. Троя, отъ Бърно и др. Този сортиментъ е пресаденъ на подложки — дивачки круши. Ето го и самия сортиментъ:

Название на сорта:

	колич.
Мария Луиза — <i>Calebasse Saint Augustin</i>	1
Киртландъ — <i>Kirtland</i>	1
Белгийска — <i>Souvenire de la Rein de Belge</i>	1
Солноградска — <i>Rousselet d' été, Salzburgerbirne grosse</i>	1
Нахенова масловка — <i>Beurré d' Naghin</i>	1
Дилова масловка — <i>Beurré Diel</i>	1
Президентъ Маасъ — <i>President Mas</i>	1
Германска Шарена — <i>Saint Gairmen Pan.</i>	1
Хортолесова масловка — <i>Professeur Hortoles</i>	1
Ратайка — Воинка — <i>Soldat Laboureur. Beurré Blumenbach</i>	1
Лигелова масловка — <i>Liegel Winter Butterbirne</i>	1
Вокеленова — <i>Vauquelin</i>	1
Мария Бенуа — <i>Marie Benoist</i>	1
Превъзходна масловка — <i>Beurré Superfin</i>	1

Чеславка — Bon chrétien d'été	1
Колмасова масловка — Beurré Picquery	1
Меурисова масловка — Nec plus meuris, Beurré d' Anjou	1
Терновка течкована — Epine d'été	1
Харденпонтова сладка — Morette Sucrée Passe colmar	1
Графъ Каналъ — Butterb. Graf Canal	1
Хардиева масловка — Beurré Hardy	1
Генералъ Тотлебень — General Tottleben	4
Берг. Есперенъ — Bergamote Esperen	1
Лектие — Le Lectier	1
Горска сочна — Fondantes de Bois	1
Ананасова — Ananas de Courtray	1
Мадамъ Верте — Madame Verte	1
Царска корона — Beurré Bosc	1
Марилатова — Marquerite Marillat	1
Дукия Марска — Duchesse de Mars, Colmar de Mars	1
Деканка Робертова — Doyenné de Comic	1
Колмарска Мушкатова — Passe Colmar de mosque	1
Виенска — Triomphe de Vienne	1
Луазелова — Beurré Loisel	1
Треивъ — Madame Treyve	1
Попска — Curé	1
Луиза Авраншска — Bonne Louise d'Avranchs	2
Клапсъ фаворитъ — Favorite de Clapps	3
Алансонска деканка — Doyenné d'Alençon	1
Якубка ческа — Jakobsbirne böhmiche	1
Монтиниска — Besi Montigni	1
Зефиринка — Gregoire Zépherin	1
Зимна деканка — Doyenné d'hiver	1
Масловка Бакетова — Beurré Baquet	1
Ангюлемска дукия — Duchesse d'Angoulême	1

Този сортиментъ съдържа 45 названия и 51 дървета. Всички сортове, съ изключение на Хардиева масловка, Клапсъ фаворитъ и Алансонска деканка, сж представени съ по 1 екземпляръ. Най-много представители има Хардиевата масловка, въпреки, че отъ нея въ тая колекция има само 4 екземпляри. По времето на узрѣването тия сортове се разпредѣлятъ както следва — лѣтни, августъ—септември, 16 сорта кржгло — 35%, есени — октомври—ноември — 40%, зимни, декемврий, януарий, февруарий — 11—24%. Най-малката група сж зимнитѣ сортове, най-големата есеннитѣ и лѣтнитѣ. Повече отъ представителитѣ на тоя сортиментъ влизатъ въ нормалния сортиментъ, препоръчанъ за Франция отъ помологическата секция на французското градинарско дружество.

Такива сж: Дилова масловка, Ратайка (Soldat Laboureur), превъсходна масловка (Beurré superfin), меурисова, Beurré picquery, des urbanisies, Хардиева, Берг. Есперенъ, Лектие, Горска сочна, Doyenné de Comice, Passe colmar, Triomphe de Vienne, madam Treyve, Curé, Louis bonne, Favorite de Clapps, Doyenné d'hiver, Duchesse d'Angoulême.

Сжщитѣ сортове фигуриратъ и въ нормалния сортиментъ на Чехия, отъ гдето сж взети калемитѣ.

Въ партидата круши, отгледани въ България и засадени въ Павловския разсадникъ, има и такива сортове, които въ Франция се оценяватъ като представляващи известенъ интересъ, но не влизатъ въ препоръчанитѣ, за масови насаждения сортове. Такива сж: Besi Montigni, General Tottleben, Madame Verte, Epine d'été, Margarite Marillat, Marie Benoist, Vauquelin, Zepherin Gregoire, по-големата частъ отъ които сжщо не влизатъ и въ чехския нормаленъ сортиментъ.

Ябълковъ сортиментъ.

Споредъ книгитѣ на разсадника, ябълковиятъ сортиментъ е засаденъ въ 1906 и 1908 г. Една частъ отъ дърветата е получена отъ Франция, другата, по-големата, отъ разсадника на г. Дѣдевъ и др., край София. Отгледанитѣ въ България дървчета сж присадени съ калемии, получени отъ Чехия, отъ училището въ Троя. Тѣ сж присадени върху подложка Malus communis (дива ябълка). Полученитѣ отъ Франция дървчета сж присадени на подложка Mall. праесох (Дусень). Двата сортимента не сж строго разграничени; между французкитѣ дървета се намиратъ и тия, получени отъ частни лица въ България.

Название на сорта:

	колич.
Бѣла зимна калвила — Calville blanc	5
Апи розъ — Api rose	3
Линеусъ пипень — Linnoeus pippin	3
Канадска ренета — Reinette du Canada	6
Царица на ренетитѣ — Reine des Reinettes	2
Астраханъ бѣлъ — Astracan blanche. Waiser Astrachan	2
Суфилдова — Lord Suffield	1
Юзефка — Belle Josephinne	1
Хаверска — Belle d' Havre	1
Фокманска съ къса опашка — Court pendu gris	2
Редерова златна — Reinette de Caux	1
Кулонова рената — Reinette Coulon la jaune	2
Благородна принцеса — Princess noble	2
Ренета Дицъ — Reinette dorée de Vitry	1
Ионатанъ — King Philip	1
Рибстонъ пипень — Ribston pippin	1
Ана Елизабетъ — Annie Elisabeth	1
Малинова оберландска — Himberaphel oberlander	1
Мишанска ренета — Borsdorfer Edel	2
Могулъ голѣмъ — Mogul grossier, Groot mogul	2
Рухаутова ренета — Pearmain Ruchaut	1
Малинова червена нова — Himberapfel neuer rother	2
Боскопска — Belle de Boskoop	1
Фраасовъ калвилъ — Calvill Fraas Sommer	1
Бурхартова ренета — Reinette de Burchart	1
Лутишка калвила — Calvill Lüticher Ananas	1
Мадамъ Нѣмецъ — Madam Niemetz	1
Лимонова зимна — Le Citron d' hiver	1

Харбертова ренета — Reinette de Harbert	1
Бойкенъ — Pomme de Boik, Boikenapfel.	2
Бауманова ренета — Reinett Baumann	1
Кармелитска ренета — Reinette de Carmes, R-tte Carmeliter	1
Каселска ренета — Reinette de Caux	7
Помфелие — Reinette Pomphelias rothe	1
Менажеръ — Menager, Mère de menage	1
Зименъ рамбуръ — Rambourg d' hiver	1
Парменъ Адамовъ — Pearmain d' Adams	1
Копринена тафетова — Taffetas fleurisant tard	1
Француска сива — Reinette gris	1
Златокавъ — Goldenzeugapfel	1
Д-ръ Фишъ — Dr. O. Fich	1
Кузино Червенъ — Cousinot rouge	1
Княжевска зелена — Pomme de princ verte, Furstenapfel grüner	2
Стримка — Grosser Bonapfel, Gros Bonn	1
Принцъ Албертъ — Prinz Albert	1
Ананасова — Reinette Annas	1
Фокманска есенна — Dame de Fauquemont	1
Червенъ астраханъ — Astracan rouge	1
Малинова холовуска — Himbeerapfel von Holovous	1
Роз. Калвилъ — Calville rouge d' automne	1
Лондонски пепенъ — Peppin de Londres	1
Розмаринова отъ Липтаи — Rosmarinapfel von Lipsey	1
Ева — Pomme d' Eve	1
Вильямова — Favorit de Williams	4
Принцова — Pomme Melon, Princenapfel	1
Хурябутъ — Hurlbut	1

Съ изключение на известнитъ въ всесвѣтската търговия сортове, като Бѣла зимна калвила, Линеусъ пепинъ, Канадска ренета, Царица на ренетитъ, Каселска ренета, всички останали отъ тая колекция сж повечето извѣстнитъ въ Чехия сортове, придобили голѣмо промишлено значение, като добри за употрѣбление въ прѣсно състояние и за преработване въ вино, повидло (мармаладъ), компотъ и пр. Много отъ тия сортове фигуриратъ въ нормалния сортиментъ на Чехо-словашко въ онова време, когато сж били взети отъ тѣхъ калеми за въ България. Такива сж:

Фраасовъ калвилъ (Calvill Fraas Sommer), който се препоръчва въ Чехия, като много добъръ, сортъ за ядене и преработка. Посажда се въ запазени мѣста въ домашни и полски градини. Зрѣе презъ августъ.

Ренета Кулонова (Reinette Coulon) сжщо сортъ за ядене и преработване, който въ топли мѣстоположения и въ форми на палмети, кордони и пр. дава отлични десертни плодове. Зрѣе — декември — мартъ.

Малинова Холовуска (Himbeerapfel von Hlovous). Много добъръ десертно индустриаленъ сортъ; изисква запазени мѣста; удава се въ домашни градини и въ полето. Зрѣе ноември и февруарий.

Ренета Кармелитска. (Reinette de Carmes) много добъръ сортъ за ядене въ прѣсно състояние и за преработване, Добъръ представителъ на полското, шосейното, домашното и формовото овощарство. Зрѣе ноември и мартъ.

Ренета Помфелие. (Reinette Pomphelia rothe) предимно за преработване, за насаждане въ запазени мѣста и въ полето. Зрѣе ноември — мартъ.

Ренета Ананасова. (Reinette Ananas). Много добъръ за ядене и отличенъ за преработка сортъ. Особенно се препоръчва за домашни градини и за шпалирни форми, въ които дава много добри десертни плодове. Зрѣе — ноември — мартъ.

Мишенска-ческа (Borsdorfer Edel). Отличенъ табленъ сортъ и много добъръ за преработване. Обича открити мѣстоположения и се препоръчва за полски насаждания.

Стримка. (Crosser Bohnapfel, Chros Bohn). Исклучително индустриаленъ сортъ; добъръ за ябълково вино. Представителъ на полското и шосейно овощарство въ Чехия. Зрѣе — декември и може да трае до пролѣтъ.

Зимна Лимонова. (Citronapfel, Le Citron d'hiver). Препоръчва се за полски и шосейни насаждания. Зрѣе — декември.

Боскопска. (Belle de Boskoop. Schönez aus Boskoop). Отличенъ десертно-индустриаленъ сортъ, които се препоръчва за домашни, формови градини, както и за шосетата и полетата. Зрѣе презъ декември и се запазва до май.

Ренета Харбертова. (Reinette d'Harbert). Таблено-индустриаленъ сортъ за домашни, формови и полски градини. Зрѣе — декември и се запазва до априлъ.

Бойкенъ. (Boikenapfel). Много добъръ за ядене и за преработване сортъ. Препоръчва се за полски и шосейни насаждания; обича запазени мѣста. Зрѣе — януарий и се запазва до май.

Що се отнася до другитъ сортове отъ тая колекция — тѣ се разпредѣлятъ по времето на узрѣването, както следва: лѣтни — августъ и септември — 5 сорта; есенни — октомври — ноември — 10; и зимни — декември — януарий — 8. Преобладаватъ не трайнитъ, лѣтни и есенни сортове, който при нашитъ климатически условия отбелѣзватъ естествено съвършено други срокове на узрѣване и то по-ранни отъ тѣзи фиксирани въ Чехия. Поменатитъ сортове принадлежатъ къмъ ония, качества и нетрайността, на които ги поставятъ въ категорията на сортове за преработване — кухненски, индустриални сортове. Отъ целата колекция — 39 сорта безъ ония, които влизатъ въ нормалния сортиментъ на Чешко, кратката характеристика, на които дадохме по-горе, нѣма нито единъ специално десертенъ сортъ съ солидна трайност. Напротивъ, като превъзходни и много добри индустриални сортове, могатъ да се отбележатъ нѣколко: Рухаутова ренеа, Лутишка калвила, копринена тафетова, княжеска зелена, Ананасова, Кузино червенъ и могулъ голѣмъ. Като много скромни въ всички, отношения сж сортоветъ — Д-ръ Фишъ, принцъ Албертъ, Вильямова;

като много добри за ядене, въ прѣсно състояние и за преработване сж: Парменъ — Адамовъ, французска сива ренета, Златокавъ, Юзевка, хаверска, фокманска съ кжса опашка, редерова, Ренетъ Дицъ, Анна Елизабетъ, Малинова червена нова, Бурхардова ренета, Мадамъ Немецъ, Фокманска Есена, Червенъ астраханъ, хурлбутъ — За характеристиката на този сортиментъ не е излишно да се каже още, че той съдържа въ себе си множество издържливи сортове, което се вижда отъ това, че много отъ тѣхъ се рекомандуватъ за шосейно и полско овощарство. Свърхъ това, много представители отъ тоя сортиментъ ние срѣщаме въ нѣкои западни и югозападни провинции на бившата Руска Империя съ доста суровъ климатъ, гдето по-ценнитъ сортове круши и ябълки не могатъ да живѣятъ. Тѣй въ сортимента на Киевска Губерния срѣщаме сортоветъ: Бойкенъ, Калвилъ Фраасъ, Кармелитска ренета ренета кулонова, Гарбертова ренета, Малинова Оберландска, Лондонски пепинъ, Ананасова ренета. Въ сортимента на Полша срѣщаме — Малинова оберландска, пепинъ Рибстоновъ, Ренета Бауманова, Лимонова зимна, Червенъ кузино, а въ сортимента на Саратовска Губерния Моголъ Велики. Въ ябълковия сортиментъ на Павловския расадникъ има и такива сортове, които съставляватъ гордостта на овощарството въ по-привилегированитъ по своя климатъ страни, които въ плодовата търговия заематъ първо мѣсто.

Тия сортове сж получени отъ Франция и се представляватъ отъ по 2—5 екземпляра отъ всѣки сортъ. Това сж следнитъ сортове:

Бѣла зимна Калвила. (*Calville blanche d'hiver*). Сортъ, който по своитъ вкусови достоинства и хубостъ нѣма съперници между ябълкитъ. Вискателенъ е къмъ почвенитъ и климатически услозия. Въ Франция този сортъ е „*ronne de luxe*“.

Ренета Канадска. (*Reinette du Canada*). Единъ отъ най-приятнитъ на вкусъ десертни сортове. Вискателенъ е и не при всички условия дава първокачествени плодове.

Линеусъ пипенъ. (*Linnaeus pippin*). Подъ този малко известенъ синонимъ въ расадника се крие единъ отъ прочутитъ десертно-промишлени сортове ябълки, а именно Белъ-фльоръ жълтъ (*Belle-fleur jaune*).

Царица на ренетитъ — Зимна златна пармена. (*Pearmain doré d'hiver*).

Каселска ренета. (*Reinette de Caux*). Билъ е известенъ по-рано въ расадника подъ неправилното название „коксовъ“ ренетъ, очевидно развалено *Reinette de Caux*, подъ което наименование е известенъ въ Франция. По мнението на много западни помолози това е единъ отъ скъпоценнитъ десертно-промишлени сортове, който заслужава най-широко разпространение.

Заслужава да се отбележатъ и ония отъ сортоветъ на тая колекция, освенъ току що изброенитъ, които се препоръчватъ за търговски посадки въ Франция отъ помологическата секция на Француското градинарско д-во. Такива сж: *Api rose*, *Astrachan rouge*, *Menagere*, *Rambour d'hiver*, *Ribston pippin*.

Овощарска техника.

Посадочниятъ материалъ. Една частъ отъ дръвчетата била получена отъ Франция. Присадени на слаборастящи подложки — крушитъ на дюли, ябълкитъ на дусени. Всички дървета отъ тая група сж били низкостѣблени, съ стѣбло — 40 см. височина, съ едногодишни коронки.

Другата частъ е получена — главно отъ расадника на г. Дѣдевъ, — край София, присадени на силнорастящи подложки — крушитъ на дивачки круши, — ябълкитъ на киселици. — Форми низки, срѣдно и високостѣблени — съ височина на стѣблата 40 см. — 2 м.

Форма на посаждането. Дърветата сж посадени въ редове край парцелитъ на расадника. Направлението на редоветъ е отъ И, къмъ З. Разстоянието между дръвчетата е 6 м., а между редоветъ 4 м. — съставляващи широчината на пжтищата между парцелитъ. Дърветата на една редъ се намиратъ срѣщу промеждутъка на другия съседния.

Дупки. Насадени сж дърветата въ дупки широки 1'30 м. и дълбоки 80 см. Впоследствие почвата на расадника е била реголвана на 80 см. Това реголване е било завършено къмъ 1908 г. По този начинъ всички посадени алейно дървета попаднали въ дълбоко реголвана почва.

Време. Посаждането е било извършено презъ пролѣтътъ на 1906 и 1908 г. следъ непосредствена предварителна подготовка: подрѣзване на коренитъ и потопяването имъ въ разтворъ отъ говежди извержения.

Грижи върху почвата. При посаждането въ всѣка ямка е било поставено по около 50 кгр. изгорелъ торъ, който се размѣсилъ съ почвата около самитъ корени. Освенъ това, дръвчетата следъ посаждането се поливали съ по една лейка (12 литри) вода единъ пжтъ въ седмицата презъ цѣлото лѣто. Презъ августъ месецъ всѣка година до 1915 година дръвчетата се наторявали съ човешки извержения. Почвата подъ дърветата се обработва едновременно съ обработката на междуредията въ расадника. При това пжтищата се оставатъ подъ трѣва; по такъвъ начинъ дърветата отъ 3 страни сж въ реголвана дълбоко и всѣка година обработвана почва, а отъ 4 иматъ твърда зачимена почва на пжтищата. Лѣтната обработка се извършва 4 пжти съ мотика на дълбочина 10—15 см. Срѣщу зимата дърветата се подлагатъ на едно дълбоко прекопаване съ лизгари на 15—20 см. Цѣлата площ на расадника е дренирана съ мрежа отъ закрити канали, дълбоки 80 см.

Грижи върху стѣблата. Всѣка пролѣтъ стѣблата преди войната (1915 г.) сж мазани съ варъ смѣсена съ синъ камакъ. Презъ есента, противъ повреждания отъ зайци, стѣблата сж мазани съ сжщата смѣсъ, къмъ която се прибавяла злѣчка. Следъ войната, въ време, на която грижитъ върху дърветата били изоставени, стѣблата, начиная отъ 1919 г. се мажатъ съ варъ и карболинеумъ следъ предварително остѣргване на омѣртвялата кора.

Грижи върху коронитѣ. Следъ посаждането дърветата били подрѣзани. Рѣзидбата следъ това се практикувала всѣка година въ края на зимата. Тя се извършвала повече съ огледъ да се получаватъ лѣтораста необходими за калеми. Презъ време на войната рѣзидбата не се практикувала. Следъ войната, въ 1919 г. дърветата сж били подложени на едно основателно прочистване: изрѣзвали се изсъхналитѣ клони, много дървета се подлагатъ на подмладяване чрезъ къса рѣзидба на главнитѣ клони. Числото на подмладенитѣ дървета е доста значително. Това показва, че военното време се отразило много пагубно върху разтежа на дърветата, които били изоставени на произвола на сѣдбата. Това изоставяне предизвикало премахането на много мѣста на дебели клони и образуването на множество голѣми рани. Числото на ранитѣ се е увеличило още отъ обстоятелството, че на множество дървета сж повдигани коронитѣ; вѣроятно низкитѣ клони сж пречили на работитѣ въ разсадника и за това сж изрезвани. Това явление, особено, се забелѣзва у крушитѣ, много отъ които сега сж съ стѣбла 70—80 см. — 1 м. т. е. отъ низкостѣблени сж обънати въ сръдностѣблени.

Вредни насѣкоми и болести.

Насѣкоми. Различнитѣ органи на дърветата сж повреждатъ отъ:

1. *Aporia crataegi* L. (бѣла овощна пеперуда)
2. *Euproctis chrysorrhoea* Z. (златозадница)
3. *Malacosoma neustria* L. (прѣстенотворка)
4. *Hyponomeuta malinella* Z. (ябълковъ молецъ)
5. *Tingis piri* Geoffr. (крушова дървеница)
6. *Hoplocampa fulvicornis* Klug.
7. *Lyda clypeata* Klug.
8. *Aphis mali* Fb.
9. *Aphis piri* Koch.
10. *Rhynchites betuleti* Fabr.
11. *Psylla piri* Koch.
12. *Tropinota hirta* Poda
13. *Oxythirea stictica* Poda
14. *Schizoneura lanigera* Hausm. (крѣвна въшка)
15. *Lecanium* sp.
16. *Mytilaspis pomorum* Bché.
17. *Aspidiotus ostreaeformis* Curt.
18. *Scolytus rugulosus* Ratz.
19. *Anisandrus dispar* Fabr.
20. *Agrilus viridis* L.

Плодоветѣ страдатъ отъ *Carposapsa pomonella* и *Rhynchits* Bacchus.

Презъ време на войната, когато грижитѣ върху дърветата сж били намалени, особено силно развитие е придобила щитоносната въшка по крушитѣ и крѣвната по ябълкитѣ. Ябълковиятъ молецъ, бѣлата овощна пеперуда, златозадника периодически унищожаватъ листата на ябълкитѣ. Листната въшка ежегодно чувствително поврежда листата и младиятъ прирастъ.

Болести.

Чувствително се отразяватъ върху състоянието на дърветата и многото болести по дърветата, най-разпространенитѣ отъ които сж:

1. *Nectria ditissima* Tulasne (пакъ);
2. *Fusicladium pirinum* (Lib) Fuck.
3. *F. dendriticum* (Wallr.) Fuck.

Борба съ вреднитѣ насекоми и болеститѣ.

Непосредствена борба се е водила съ крѣвната, щитоносната и листната въшки и съ различнитѣ гжсеници по листата. Противъ първата се практикувало мазане гнѣздата съ карболинеумъ и др. състави. Освѣтъ това въ 1920 година било опитано едно неизвестно сръдство (секретъ на изнамѣрвача); следъ прилагането на това сръдство за мазане и прѣскане се констатирало едно масово засѣхване на голѣми клони и цѣли ябълкови дървета. Противъ щитоносната въшка поразенитѣ части се намазвали съ карболинеумъ — дендринъ и варъ следъ предварителното почистване на кората. Противъ листнитѣ се практикувало прѣскане съ тютюнева отвара или изрезване на заразенитѣ върхове. Противъ гжсеницитѣ — рѣчно събиране. За предпазване отъ гжбни болести, дърветата се прѣскали съ бордлезовъ разтворъ. Разсадникътъ отъ преди 2 години се здобилъ съ прѣскачка „Помона“. Въ голѣмъ размѣръ се практикувало отрѣзване на заразенитѣ клони или тѣхнитѣ части (ампутация).

Сегашното състояние на дърветата.

А. Крушовъ сортиментъ отъ Франция.

№ по редъ	С о р т ъ	Количество	С ѳ с т о я н и е				
			Слабъ прирастъ, сръдни листи, сухи върх. и клони	Подмладени	Замѣнени съ други. (Загинули)	Удовлетворителни	Добри
1	Виямова масловка	6	—	1	2	—	3
2	Жифарова масловка	6	—	—	—	—	6
3	Хардиева масловка	12	1	3	—	—	8
4	Диелова масловка	5	—	—	—	—	5
5	Горска сочна	1	—	—	—	—	1
6	Сива масловка	3	1	—	—	—	2
7	Жозефина Михелнска	2	—	—	—	—	2
8	Зимна деканка	4	—	1	—	—	3
9	Андре Депоръ	2	—	1	—	—	1
10	Арамбергска масловка	7	2	—	—	—	5
11	Харденпонтонтова масловка	4	—	2	2	—	—
12	Робертова деканка	2	—	2	—	—	—
13	Ангулемска дукия	5	2	—	—	2	1
14	Лекти	6	4	—	—	—	2
15	Башилиева масловка	6	—	1	—	—	5
16	Красанова бергамота	5	1	1	1	—	2
17	Шарль Ернестъ	3	—	3	—	—	—
18	Есперанова бергамота	2	—	2	—	—	—
19	Дюмонова масловка	2	—	1	1	—	—
20	Оливие де серъ	4	—	1	—	3	—
21	Луиза Авраншска	2	—	—	—	—	2
		89	12	18	6	5	48

Отъ горната таблица се вижда, че отъ тая колекция, представляваща се отъ известни въ цѣла Европа таблени, промишлени и любителски сортове круши, 6 дървчета, около 7% отъ цѣлото насаждаине, сж загинали; 12 дървета сж съ слабъ прирастъ съ спрѣна вегетация въ нѣкои клонове, 18 дървета подмладени. Последната категория дървчета трѣбва да се причисли къмъ недостатъчно приспособилитѣ се за единъ 20 годишенъ периодъ на сжществуване при даденитѣ условия; за да се прибегне до подмладяване на дървото, трѣбва да има на лице много сериозни основания, едно отъ главнитѣ, отъ които е разстройство на физиологическитѣ функции; това разстройство се изразява въ слабия растежъ на дървото, въ оголването му, въ изсъхването на отдѣлни клонови или части отъ отдѣлни клонови.

Макаръ, че резултатитѣ отъ подмладяването сж отлични, въпроснитѣ дървета, не могатъ да се причислятъ къмъ категорията на напълно устойчивитѣ къмъ даденитѣ климатически, почвени и културни условия. Дървчетата, които даватъ ежегодно достатъченъ новъ прирастъ, добре се покриватъ отъ доле до горе съ тъмно — зелени здрави листа въ тая колекция имаме 49 удовлетворително развити — 5. Отъ сортоветѣ, които напълно се приспособили къмъ наличнитѣ условия и всички отъ насаденитѣ екземпляри сж добри и въ този моментъ, на първо мѣсто стоятъ: Жифарова масловка, Башелиева масловка, Вильямава масловка, Хардиева масловка, Горска сочна, Зимна деканка, Арамбергова или Харденпотова масловка.

В. Крушовъ сортиментъ отъ България; подложка дивачка. Засаденъ въ 1906 и 1908 год.

№ по редъ	С о р т ъ	Количество	С ѳ с т о я н и е				
			Слабъ прирастъ, сръдни листъ и пр.	Подмладени	Замѣнени (загинали)	Удовлетворителни	Добри
1	М-ка превъсходна	1	—	—	—	1	—
2	Чеславка	1	—	—	—	—	1
3	М-ка Коломасова	1	—	—	—	—	1
4	Меурисова	1	—	—	1	—	—
5	Терновка	1	—	—	—	1	—
6	Якубка ческа	1	—	—	—	—	1
7	Монтиниска	1	—	—	1	—	—
8	Хардиева масловка	2	—	—	—	—	2
9	Delices p' Hiu	1	—	—	1	1	—
10	Зеферинка	1	—	—	—	—	1
11	Зимна деканка	1	—	—	—	—	1
12	Масловка бекетова	1	—	—	—	1	—
13	Фаворитъ класъ	3	—	—	3	—	—
14	Лигелова масловка	1	—	—	—	1	—
15	Мария Луиза	1	1	—	—	—	—
16	Киртландъ	1	—	—	—	—	1
17	Белгийска	1	—	—	1	—	—
18	Солноградска голѣма	1	1	—	—	—	—
19	Нахенова масловка	1	1	—	—	1	—
20	Дислова масловка	1	—	—	—	—	—
21	Президентъ Маасъ	1	—	—	—	—	—

№ по редъ	С о р т ъ	Количество	С ѳ с т о я н и е				
			Слабъ прирастъ, сръдни листъ, сухи върхъ и клонови	Подмладени	Замѣнени съ други (загинали)	Удовлетворителни	Добри
22	Джангова масловка	1	1	—	—	—	—
23	Германска шарена	1	—	—	—	—	—
24	Хортелесова	1	1	—	—	—	—
25	Алансонска деканка	1	—	—	—	—	—
26	Попска	2	—	1	1	—	—
27	Ратайка	1	—	1	—	—	—
28	Луиза авраншска	3	—	—	1	—	—
29	Лигелова масловка	1	—	—	1	—	—
30	Вокелентъ	1	1	—	—	—	—
31	Мария Бенуа	1	—	1	—	—	—
32	Харденпотова сладка	1	—	—	—	1	—
33	Графъ Каналъ	1	—	—	1	1	—
34	Генералъ Тотлебенъ	1	—	—	—	1	—
35	Хардиева масловка	1	—	—	—	1	—
36	Берг. Есперенова	1	—	—	—	1	1
37	Лектие	1	1	—	—	1	—
38	Горска сочна	1	—	—	—	—	1
39	Ананасова	1	—	—	1	—	—
40	Мадамъ Верте	1	—	—	1	—	—
41	Царска корона	1	—	—	—	—	—
42	Марилатова	1	—	—	—	—	1
43	Дукина марска	1	1	—	—	—	—
44	Жозефина михелнска	1	—	1	1	—	—
45	Колмарска Мушкатова	1	—	—	1	—	—
46	Виенска	1	—	—	—	—	—
47	Лоазелова масловка	1	—	—	2	1	—
48	M-me Treuve	1	—	—	1	—	—
49	Меурисова	1	—	—	—	—	—

Този сортиментъ има единъ крупенъ недостатъкъ, а именно този, че почти всички сортове отъ него се представляватъ съ по 1 дърво. Да се правятъ заключения върху известенъ сортъ само по 1 дърво — е рискована работа. При все това не може да се не отбележи голѣмото число загинали, слаби и подмладени дървчета отъ тая колекция, въпреки, че подложкитѣ сж дивачки — круши, които, както е извѣстно, даватъ по-дълготрайни, по-силни дървета въ сравнение съ ония присадени на дюлеви подложки. Причинитѣ на голѣмия % на загинали и слаби дървета, трѣбва да се търси въ почвенитѣ условия на разсадника, които за вдълбочаващитѣ се корени на дивата круша не сж били благоприятни, особено преди дренирането на почвата. Отъ 51 дървчета въ тая колекция — 11 около 30% сж подмладени, 9 слаби и 8, около 16%, загинали. Дървчета напълно добре развиващи се въ тоя сортиментъ отгледани въ България, както се вижда отъ таблицитѣ имаме 10 екземпляри. Тѣ принадлежатъ къмъ сортоветѣ: Чеславка, Якубка ческа, Хардиева масл., зимна деканка, киртландъ, Бергамотъ еспереновъ Горска сочна, Мерилатова масловка.

И въ тоя сортиментъ между напълно приспособилитѣ се сортове изпъкващи съ своитѣ нормално развити екземпляри срѣщаме нѣкои отъ сортоветѣ, които се отбелезани, като добри, въ колекцията получена отъ Франция. Това сж Хардиева масловка, Горска сочна, Зимна деканка.

Ябълковъ сортиментъ, посадень въ 1906 и 1908 год.

№ по редъ	С о р т ъ	Количество	С ъ с т о я н и е				
			Слабъ при- растъ, средни листа, сухи върхове и пр.	Подмладени	Загнени (загинали)	Удовлетво- рителни	Добри
1	Бѣла зимна калвила	5	5	—	—	—	—
2	Апи розъ	3	—	—	—	—	—
3	Линеусъ пепингъ	5	—	—	—	—	5
4	Канадска ренета	5	—	—	—	—	5
5	Царица на ренетитѣ	2	—	—	—	—	2
6	Каселска ренета	5	—	—	—	—	5
7	Зименъ рамбуръ	1	—	—	—	1	—
8	Менажеръ	1	—	—	—	—	1
9	Ананасова	1	—	—	—	1	—
10	Фокманска есенна	1	—	—	1	—	—
11	Червенъ Астраханъ	1	1	—	—	—	—
12	Кулонова ренета	2	—	1	—	—	1
13	Малинова холоувска	1	—	—	—	1	—
14	Роз. калвила	1	—	—	—	1	—
15	Лондонски пепингъ	1	—	—	—	1	—
16	Мишенска ческа	1	—	—	—	—	1
17	Размаринъ отъ Липтаи	1	—	—	1	—	—
18	Фокманска съ къса опашка	2	—	—	—	—	2
19	Ева	4	4	—	—	—	—
20	Княжеска зелена	1	—	—	1	—	—
21	Стримка	1	—	—	1	—	—
22	Принцъ Албертъ	1	—	—	—	1	—
23	Могулъ Велики	2	—	—	2	—	—
24	Хурлбутъ	1	—	—	1	—	—
25	Златокавъ	1	—	—	1	—	—
26	Кузино червенъ	1	—	—	1	—	—
27	Д-ръ Фишъ	1	—	—	1	—	—
28	Астраханъ бѣлъ	1	—	—	—	1	—
29	Суфилдова	1	—	—	1	—	—
30	Филипска	1	—	—	1	—	—
31	Юзефка	1	—	1	—	—	—
32	Хаверска	1	—	—	1	—	—
33	Редерова златна	1	—	—	—	—	1
34	Благородна принцеса	3	2	—	—	—	1
35	Ренета ланска	1	—	—	—	—	1
36	Рибстонъ пепингъ	1	—	—	—	—	1
37	Ана Елизабетъ	1	1	—	—	—	—
38	Малинова Оберландска	1	1	—	—	—	—
39	Малинова червена нова	2	2	—	—	—	—
40	Мишанска ренета	1	—	1	—	—	—
41	Расхаутова пармена	1	1	—	—	—	—
42	Астраханъ бѣлъ	1	1	—	—	—	—
Всичко		70					

№ по редъ	С о р т ъ	Количество	С ъ с т о я н и е				
			Слабъ при- растъ, сръдни листа, сухи върхове и пр.	Подмладени	Загнени (загинали)	Удовлетво- рителни	Добри
	Пренесени	70					
43	Боскопска	1	—	—	1	—	—
44	Фраасовъ калвилъ	1	—	1	—	—	—
45	Бурхартова ренета	1	—	—	—	—	—
46	Лутиска калвила	1	—	1	1	—	—
47	Мадамъ Нѣмецъ	1	—	—	—	—	1
48	Лимонова зимна	1	1	—	—	—	—
49	Харбертова ренета	1	—	—	—	—	1
50	Бойкенова	2	—	1	1	—	—
51	Бауманова ренета	1	—	—	—	1	—
52	Кармелитска ренета	1	—	—	1	—	—
53	Помфелие	1	—	—	—	—	1
54	Вильямова	2	1	—	—	1	—
55	Копринена тафетова	1	—	—	1	—	—
56	Парменъ Адамовъ	1	—	—	1	—	—
57	Французка сива	1	—	—	1	—	—
	Всички	88	—	—	—	—	—

Както се вижда отъ таблицитѣ и тукъ по-големата частъ отъ сортоветѣ сж представени съ по едно дървче. Изключение отъ това съставляватъ сортоветѣ подъ № № 1 — 6, които се представляватъ съ по нѣколко екземпляри. Въ тая колекция % на загиналитѣ дървета е особено високъ, отъ 88 екземпляри посадени повечето въ 1906 год. загинали има 20 или 23%. Числото на слабитѣ екземпляри тѣ сжщо е голѣмо — 20 или 23%; като прибавимъ къмъ тия цифри и 6 подмладени. т. е. 7% отъ общото количество ще видимъ, че 53% отъ целия сортиментъ въ продължение на 20 години е загиналъ или е на загинване, тѣ като обозначенитѣ въ рубриката слаби, постепенно умира. Съ добъръ прирастъ, енергия и жизнеспособностъ въ тая колекция имаме 34 дървета, които по сортове се разпредѣлятъ така: Апи-розъ, Линеусъ пепингъ, канадска ренета, Царица на ренетитѣ, каселска ренета, фокманска съ къса опашка, Редерова златна, Кулонова ренета, Благородна принцеса, Рибстонъ пепингъ, Мад. Нѣмецъ, Харбертова, Помфелие, Менажеръ, ренета ланска (Ren Dietz). Подавяващата частъ отъ тия добри екземпляри (21 принадлежатъ къмъ сортоветѣ получени отъ Франция и присадени на Дусенъ (Апи розъ, Линеусъ Пепингъ, Канадска ренета, Каселска ренета Менажеръ).

Отъ направения прегледъ на крушовия и ябълковъ сортиментъ въ Павловския разсадникъ идваме до заключенията: 1) Една внушительна частъ отъ сортимента принадлежи къмъ известнитѣ въ Европа таблени търговски сортове ябълки и круши, друга още по-значителна къмъ таблени и индустриални (des fine), тѣ сжщо разпространени въ Европа и особено въ Чехославия.

2) Въ условията на Павловския разсадникъ и дветѣ групи сортове за 20 годишенъ периодъ време претърпяватъ значителенъ уронъ.

3) Отъ сегашното положение на дърветата, въпреки засилването след войната грижитъ върху тѣхъ, се вижда, че по-голѣмата частъ отъ обозначенитѣ въ рубриката на нашитѣ таблици „слаби“ постепенно загиватъ, като отстъпатъ своето мѣсто на жизнеспособнитѣ тѣхни съотечественици, отгледани въ самия разсадникъ.

4) Една напълно жизнеспособна група отъ круши и ябълки, принадлежащи къмъ известнитѣ таблени чуждестранни сортове, ярко се отличава съ своята здравословностъ и редовно, при даденитѣ условия, плододаване. Тая група съставлява украшението и гордостта на разсадника.

Представителитѣ на тая жизнеспособна група отъ редъ години заематъ въ маточнитѣ насаждения на разсадника мѣстотото на загиналитѣ сортове, тѣ сж, които се възпроизвеждатъ въ разсадника и се разпространяватъ въ окръга и въ България чрезъ продажба на облагодородени ябълки и круши.

Група напълно жизнеспособни 20 год. дървета.

Круши присадени на дюля.

Лѣтни сортове: Beurré Jiffard (Жифарова масловка), Bon Chrétien Williams (Вилимова масловка).

Есенни сортове: Beurré Hardy (Хардиева масловка), Fondante des Bois (Горска сочна).

Зимни: Joséphine de Maline (Жозефина Михелнска), Beurré Diel (Диелова масловка), Doyenné d'hiver (Зимна деканка), Beurré Hardenpont (Харденопонтова масловка).

Присадени на дивачки.

Лѣтни: Bon chrétien d'été (Чеславка), Jakobsbirne böhmiche (Якубка чехска), Margueritte Marilat (марилатова масловка).

Есенни: Beurré Hardy (Хардиева масловка), Fondante des Bois (Горска сочна), Kirtland (Киртландъ).

Зимни: Doyenné d'hiver (Зимна деканка), Bergamote Esperen (Есперенова бергамота).

Я б ъ л к и.

Лѣтни сортове: Madame Niemez (Мадамъ Немецъ).

Есенни сортове: Reinette Pomphelias, Reinette du Culon, Rihard Jeune.

Зимни сортове: Api rose, Belle fleur jaun, Reinette du Canada, Rein. d'Caux, Ribston pippin, Reinette de Harbert, Court pendu de Fauquemont, Princesse noble, Reinette Dietz.

Не всички отъ изброенитѣ, като устойчиви и напълно приспособени въ условията на Павловския разсадникъ сортове, заслужаватъ еднакво внимание. Нѣкои отъ тѣхъ никога не сж имали широка известностъ, други пъкъ иматъ локално значение (R. Pomphelias), трети се движатъ въ границитѣ на любителското овощарство (Princess noble, Rein. Dietz) и др. Първитѣ, вторитѣ и третитѣ не могатъ да бждатъ търговски сортове въ широката смисълъ на думата, особено въ малка България, която трѣбва да се ориентира къмъ всесвѣтски плодови пазаръ. Поради това ние ще се спремъ само върху ония сортове круши и ябълки, които въ настоящето столетие сж придобили заслужена известностъ въ международната търговия съ пресни плодове. Въ спи-

ска на тия плодове ние сме длъжни да поставимъ и царицата на ябълкитѣ — бѣлата зимна клавила, макаръ, че въ условията на Павловския разсадникъ този висококултуренъ сортъ, изобщо, влачи едно жалко съществуване. Ограничениятъ сортиментъ на благородни лѣтни круши въ страната ни задължава да обърнемъ внимание на Жифаровата масловка, която може съ достоинство да заеме едно видно положение въ мѣстната търговия и въ домашнитѣ любителски градини. Не може да се остави безъ внимание Ангулемската дукия, макаръ въ разсадника и да не е между най-добритѣ дървета. Плодопроизводството съ търговска целъ, трѣбва да държи добра смѣтка за изискванията на пазаря. Ако въ известни случаи природнитѣ условия не напълно отговарятъ на нуждитѣ на известенъ търговски сортъ — тѣ могатъ до известна степенъ да се подобрятъ съ помощта на съответни културни мѣрки. Вкусотѣ на купувачитѣ, обаче, мжно се измѣняватъ. Отъ пазаря трѣбва да вървимъ къмъ производството. Ето защо тукъ ще опишемъ само нѣколко изключително търговски сортове ябълки и круши, които иматъ сигурно търсене на европейския пазаръ и които въ сортимента на Павловския разсадникъ, презъ 20 годишния си животъ се оказаха напълно или почти напълно устойчиви и родовити въ сравнително суровитѣ условия на Софийското поле.

Търговски сортове.

К р у ш и.

Зимна деканка Doyenné d'hiver.

Главни синоними: Bergamotte de la Pentecôte, Pestoral de Louven, Belle d'ixelles.

Произхождението на този сортъ не е напълно установено. Нѣкои помолози, като мѣсто на произхождението, му сочатъ университетската градина въ Лувенъ, Белгия.

Описание на дървото.

Ржстъ — пирамидално сложение.

Предпочителна подложка за присаждане — дюля.

Сила на растежа — срѣдня.

Плодородие — голѣмо.

Мѣстоположение — запазено.

Лѣторасти — дълги, срѣдна дебелина, червени при слънчево освѣтление и зелено-бронзови на сѣнка.

Точки по кората — доста многобройни, едри, кржгли.

Междевъзлия — кжси; очи едри, широки, отдалечени отъ лѣтораста.

Плодни пѣпки — срѣдни, яйцеобразни, затжпени; покривкитѣ (луспитѣ) сиво-кестеняви или свѣтло-сиви.

Листа — петура, подгнана, свѣтло-зелена, срѣдна голѣмина, тѣпо-зажбена; опашката тънка, доста дълга.

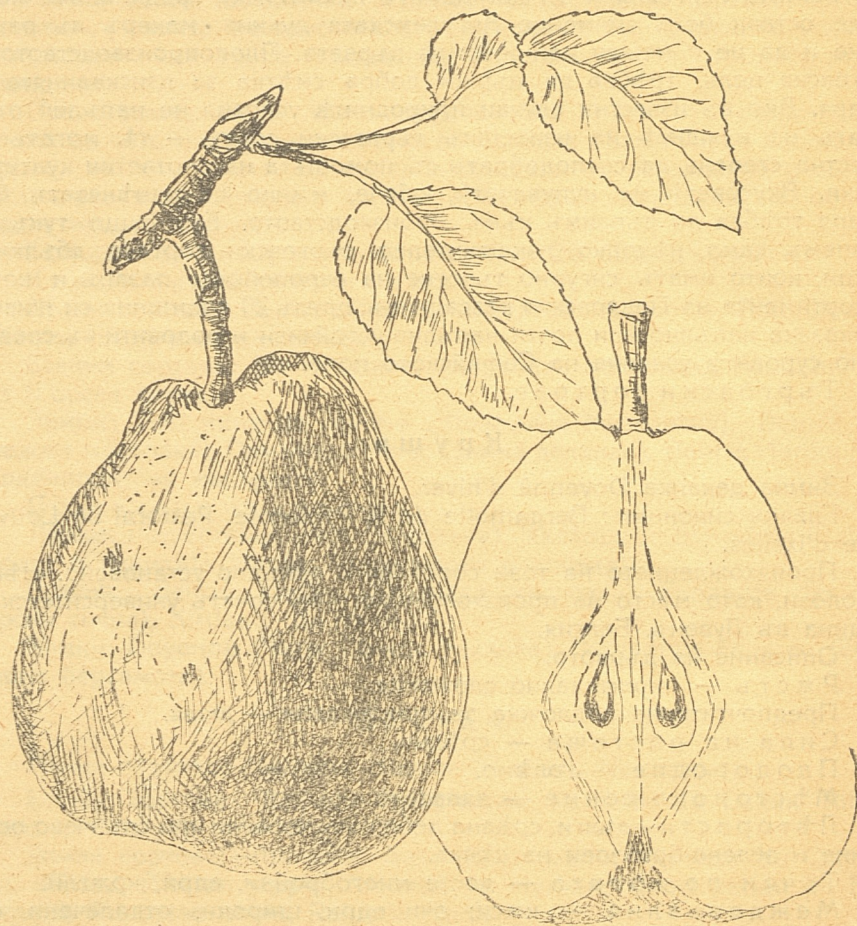
Цвѣтове — доста дребни, многобройни, цвѣтнитѣ листенца свѣтло-розови по краищата.

Епоха на цвѣтението — рана.

Отношение къмъ почвата и климата. Зимната деканка се развива успѣшно въ дълбоки, хранителни, но не тежки и студени почви. При липса на естествена влага изисква изобилно поливане.

Дървото е устойчиво противъ най-низкитѣ зимни температури. Присадено къмъ дюла расте не рѣдко тѣло, за това полезно е да се прибѣгва до двойно присаждане, когато желаемъ да имаме този сортъ на подложка дюля

Плодъ.

Зимна деканка. — Doyenné d'hiver.

Плодъ отъ Павловския държавенъ разсадникъ, край София.

Най-често едъръ или много едъръ; височината е по-голѣма отъ широчината; форма различна — често се срѣщатъ бѣчвичкообразни плодове, понѣкога яйцеобразни, понѣкога почти кръгли, нѣкога доста продълговати. Най-добрата форма е отсеченъ конусъ.

Кожицата е дебела, но нежна и гладка, зелена, покрита съ сиви точки. При узрѣването кожицата става тревно-зелена, а отъ слънчевата страна понѣкога се покрива съ блѣдо-розова червенина.

Чашката е открита и се помѣства въ широко и недълбоко вмѣстилище.

Зимна деканка. Doyenné d'hiver. — 20 годишно дърво въ Павловския разсадникъ на подложка дюля.

Опашката е права, дебела, кжса и помѣстена въ доста дълбоко вмѣстилище.

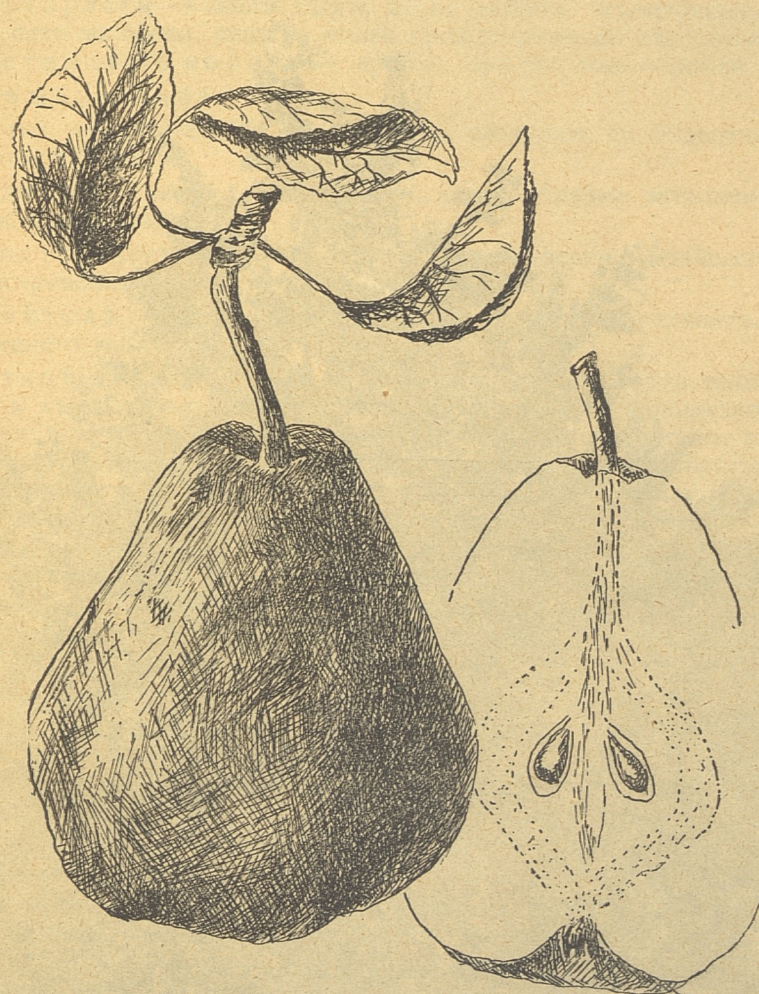
Зимна деканка. Doyenné d'hiver; — Въ градинитѣ край Кюстендилъ.

Месото е бѣло, фино, твърде топло, сладко, слабо възкисело, съ тънка арома. — Качество — отлично.

Епоха на узрѣването — януарий — мартъ.

Обща характеристика. Зимната деканка е най-любимия въ търговията зименъ сортъ круша. Въ Франция тя заема първо мѣсто въ всички интензивни овощни култури. Въ Русия деканката отъ Кримъ се смѣта за най-ценна десертна зимна круша. Въ България се срѣщатъ за сега еденични екземпляри въ държавнитѣ и частни насаждения. Въ търговията още не е известна. Поради извънредно ценното ѣ качество заслужава развъждане въ широкъ мащабъ за експортъ.

Харденпонтowa масловка. Beurré d'Hardenpont.

Харденпонтowa масловка. — Beurré d'Hardenpont.
Плодъ отъ Павловския държавенъ разсадникъ, край София.

Синоними. Beurré d'Arenberg, Glou Morceau, Hardenp. S. Winter Buterbirne, Kronprinz Ferdinand von Oestsreich, Pyrus arennt'sergia (Poit et Turp).

Харденпонтова масловка. — Beurre d'Hardenpont.

20 годишно дърво въ Павловския държавенъ разсадникъ присадено на дюля.

Изнамѣренъ е въ 1750 или 1759 г. въ Белгия, въ Panisell, край Mons отъ свещеника помологъ Н. Арданпонъ, въ честъ на когото е и наименуванъ.

Ръстъ — образува високо-поставена гжста корона.

Предподчитителна подложка. Дюля въ повечето случай.

Сила — много голѣма.

Родливостъ — Нерегулярна.

Форма — шпалирни и пирамиди.

Лѣтораста — доста дълги, доста дебели, жълтеникави, почти изцѣло сиво-пепеляви, пушатъ много преждевременни лѣтораста.

Петанца по кората — дребни, кржгли, многобройни.

Междувъзлия — къси.

Очи: — срѣдна дебелина, широки, затжпени, съ отдалечени отъ лѣтораститѣ върхове.

Плсдни пѣпки — едри, кжси, конусообразни, затжпени, луспи лѣскави, тъмно сиви.

Листа — петура малка, дебела, матово-зелена, крайщата често пжти искривени; опашката доста дебела, къса.

Цвѣтове — едри и многобройни, но често изрѣсаватъ. Време на цвѣтенето много късно.

Отношение къмъ почвата и климата. Сортъ много взискателенъ къмъ почвата и мѣстополженията, за това французкото градинарско д-во препоржчва за този сортъ шпалирни форми въ запазени мѣстоположения. Въ такива условия изрѣсѣването наблюдавано отъ много култиватори, у този сортъ значително намалява. Къмъ нискитѣ температури е доста устойчивъ.

Плодъ — едъръ, звѣнцеобразенъ, по-широкъ въ срѣдната си частъ, отсеченъ въ основанието, ребристъ въ областъта на чашката

Кожица — тънка, но доста плътна, отначало зелена, покрита съ сиви точки, но въ време на узрѣването става свѣтло-сламесто-жълта, нерѣдко златиста, а на слънчевата страна се запалва една нежна червенина.

Чашка — широка, открита, нѣкога закрыта; вмѣстилище доста дълбоко.

Опашка — дължина и дебелина срѣдна, поставена въ недълбоко вмѣстилище.

Месо — бѣло, много нежно, много топливо, много сладко, съ превъзходна арома, много сочно.

Качество — исключительно добро и постоянно. Време на узрѣването — края на ноември и януари.

Обща характеристика. Забележителенъ по своитѣ превъзходни качества сортъ. Изисква, обаче, защитени положения и съответни почви. Въ европейската търговия много се търси и нерѣдко се продава на парче.

Въ България — единични екземпляри. Заслужава широко разпространение. Въ Павловския разсадникъ е известенъ подъ названието Арамбергска масловка. Ражда редовно.

Ангулемска Дукиня. Duchesse d'Angoulême.

Синоними. Des Eperonnais, съкратено Duchesse.

Ангулемска дукиня. Duchesse d'Angoulême. — Въ градинитъ край Кюстендилъ.

Сортъ случайно откритъ отъ овощаря Одюссонъ въ градината на фермата des Eperonnais въ района на Анже (Франция) Сжиятъ Одю-

ссонъ я разпространилъ въ 1809 г. и я посвѣтилъ на дукиня (Херцогиня) Ангулемска, като и промѣнилъ първоначалното име Poire des Eperonnais на Duchesse d'Angoulême.

Ангулемска дукиня. — Duchesse d'Angoulême.

Плодъ отъ Павловския държавенъ разсадникъ, край София.

Описание на дървото.

Ржстъ — пирамиденъ.

Предпочтителна подложка — дюля въ добри почви.

Силата на растежа — срѣдна.

Плодородие — много голѣмо и регулярно.
Форми — всички форми високостѣблени, низкостѣблени и шпалирани.

Дюшесъ Д'Ангулемъ. Duch. d'Angoulême.

Кожица — дебела, лѣскава, свѣтло-зелена; при узрѣването става жълта, а при добра слънчева свѣтлина — златно-жълта. Цѣлата

Лѣтораста — дълги, срѣдна дебелина, жълти, зеленикави на слънка, жълто-розови на слънце, често крайната пѣпка е плодова.

Междовѣзлия — не еднаква дължина, срѣдно или доста голѣми.

Очи — срѣдни, конусообразни, заострени съ отдалечени от лѣтораститѣ върхове.

Точки по кората — многобройни, крѣгли, или овални, сивкави, слабо изпъкнали.

Цвѣтни (плодни) пѣпки — доста едри продълговати, покрити съ слабо лѣскави, сиви луспи, комести, въ основата си сиво-пепеляви, изпъкнали по срѣдата, тѣнки въ долната частъ.

Листа петура свѣтло зелена, ланцетовидна, заострена, съ гладка повърхност; опашка срѣдна по дължина и дебелина.

Цвѣтове — бѣли, срѣдна голѣмина, многобройни въ всѣка цвѣтна китка. Епоха на цвѣтенето срѣдно.

Отношение на дървото къмъ почвата и климата. Дървото предпочита почви пропускливи, хранителни и съ достатъчно съдържание на варъ; по даннитѣ на кримското и западно овощарство дава отлични плодове въ сухи, чакълести почви; това, обаче, не значи почви — съвършено безводни, както и влажни почви — не значи мокри; блатисти почви. Къмъ студовѣтѣ дървото е чувствително и за това за него се избиратъ запазени и топли мѣстоположения.

Плодъ. Едри или много едри, красиви плодове, яйцеобразни или отсечено конусообразни, въ върхове широки, силно изпъкнати.

повърхностъ е покрита съ дребни, нежни сиво-жълтиникави точки; слънчевата страна понѣкога придобива блѣдо-розовъ цвѣтъ.

Чашка — полуотворена и се намира въ широка съ негладки стѣни вмѣстилище.

Опашка — доста къса и корава; помѣства се въ малка вдлъбнатина.

Месото — жълто-бѣло, ароматично, доста нежно, топливо, сочно, сладко, съ лекъ виненъ вкусъ.

Качество — добро или много добро.

Време на узрѣването. — Октомврий — ноемврий.

Обща характеристика. — Плодоветѣ никога не се петнатъ и отлично пренасятъ транспортъ. Винаги съ своята красота и едрина привлича купувача. Рано почва да ражда и дава регулярно добри реколти. Въ България се срѣща въ единични екземпляри и на всежде оправдава това, което се каза за този сортъ по-горе. Заслужава масово развъждане за експортъ.

Хардиева масловка. — Beurré Hardy.

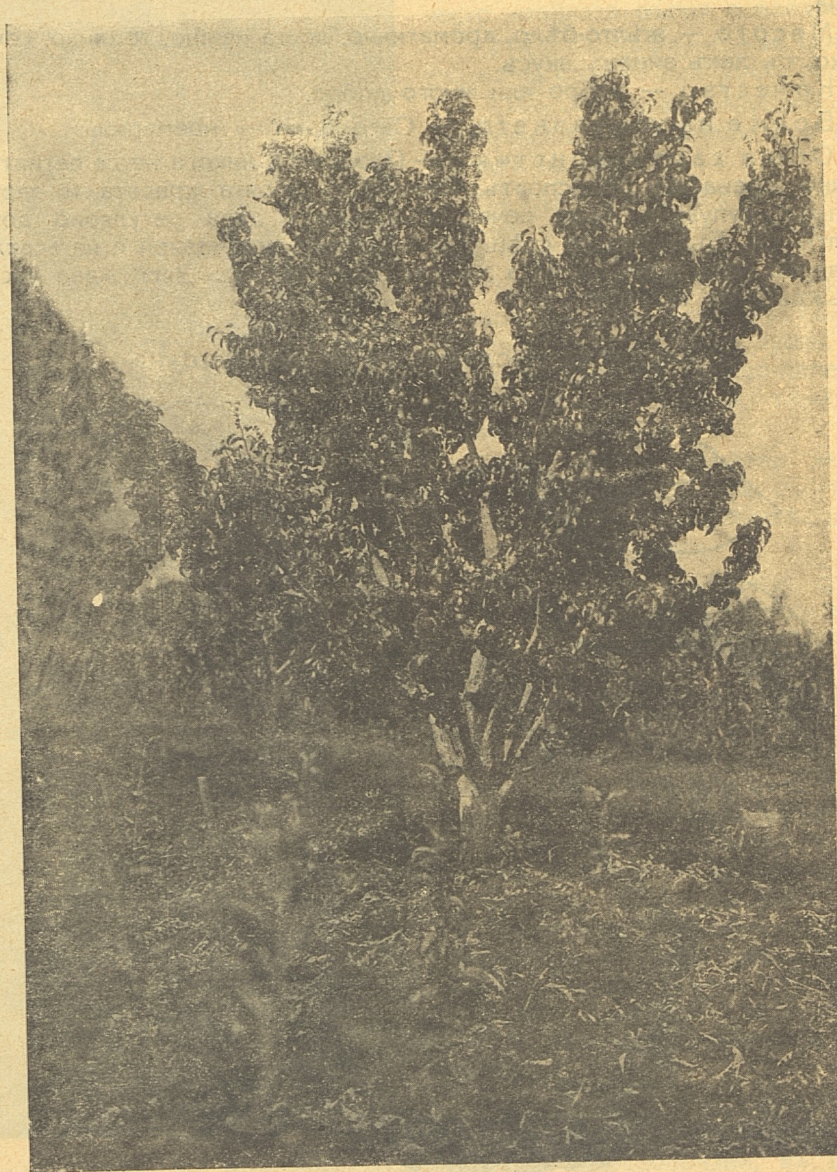

Хардиева масловка. — Beurré Hardy.

Плодове отъ Паяловския държавенъ разсадникъ, край София.

Главни синоними: Beurré Gellert, Gellerts Buterbirne.

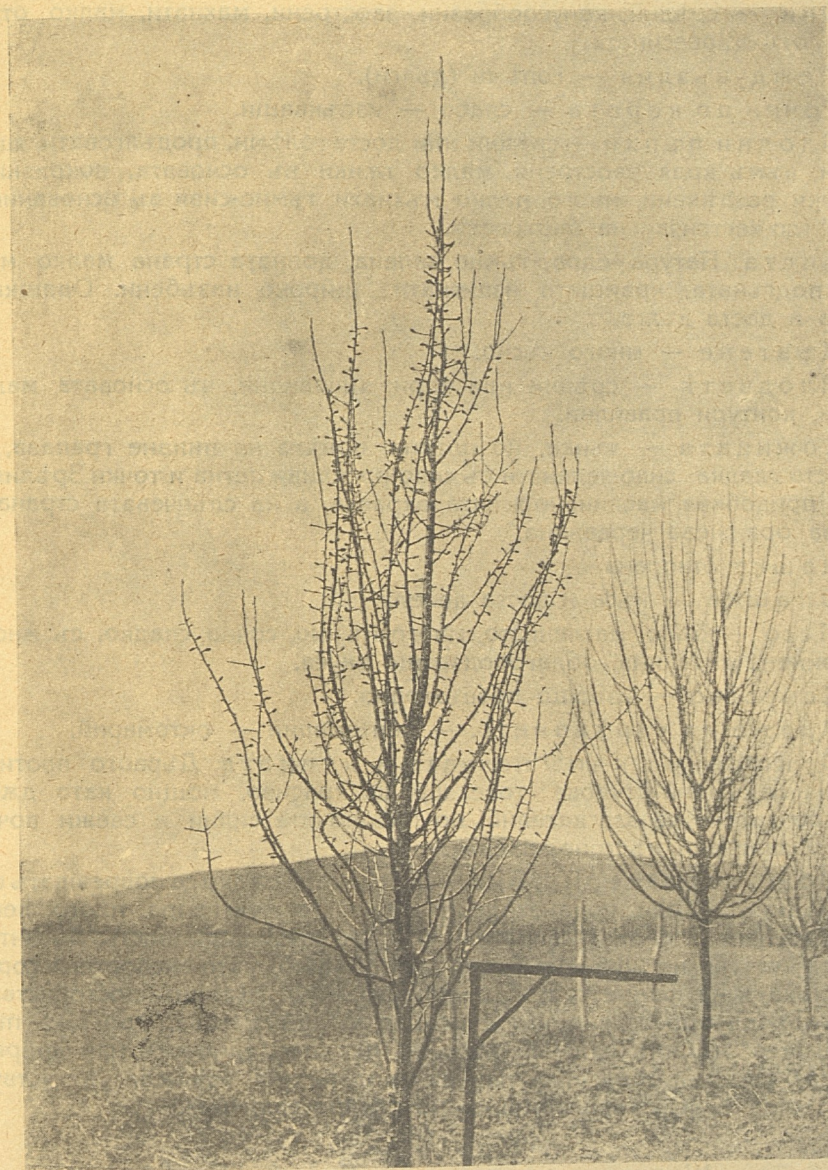
Сортъ полученъ отъ помолога Боне въ Bonlogne Sucmer. въ 1830 г. Пуснатъ въ търговията отъ Жеменъ въ 1840 г. и е посвѣтенъ на Харди тогавашенъ директоръ на Люксембургскитѣ градини.

Хардиева масловка. — Beurré Hardy.

20 годишно дърво въ Пазловския държавенъ разсадникъ на подложка дюля.

Ржстѣ. — Слабо — разклонено дърво, образува право високо стѣбло и правилна, но не гъста пирамидална корона.

Хардиева масловка. — Beurré Hardy. — Въ градинитѣ край Кюстендилъ.

Предпочтителна подложка. — Дюля.

Сила на растежа — много голѣма.

Плодородие — голѣмо въ възрастнитѣ дървета.

Форма — Всички форми.

Лѣтораста — дебели, дълги, тъмно-маслинови на сѣнка, червено-сиви на слънце.

Очи. — срѣдни, конусообразии, заострени, махнати, малко отдалечени отъ дървесината.

Междувѣзлия — голѣми (дълги).

Точки по кората — слабо — изпъкващи.

Плодни пѣпки — срѣдни или доста голѣми, продълговати, яйцеобразни, къмъ края заострени, малко тѣнки въ основата, покривнитѣ луспички раздѣлени, много малко мѣхнати, тъмно-сиви въ основанието си, свѣтло-кестеняви на върховетѣ.

Листа. Петура едра, тъмно зелена, долната страна малко мѣхната, подгъната, краищата издигнати; широко назъбени. Опащката корави и доста дълга.

Цвѣтене — много късно.

Плодетѣ — срѣдни или едри, яйцевидни, въ основата малко плоски, контури правилни.

Кожицата — тѣнка, но плътна, понѣга на пипане грапава, но най-често гладка, сиво-зелена и съ сиво-ржждиви петна и точки Зрѣлиятъ плодъ придобива маслинено-жълта окраска, а на слънчевата страна се появява оранжева червенина.

Чашка отворена

Опащка — къса и доста дебела.

Месо — бѣло, масленисто, много нѣжно, сочно, сладко, съ много лека винена киселина, облагородяваща вкуса.

Качество — изобщо превъзходно.

Време на узрѣването. — септемврий — октомврий.

Отношение къмъ почвата и климата. Дървото противостои на най-силни студове; то е здраво, красиво, мощно като джбъ. Къмъ почвата е не възискателно, но предпочита силни и свежи почви, както и запазени мѣстоположения.

Обща характеристика. — Плодетѣ рѣдко се повреждатъ отъ фузикладиумъ. Този превъзходенъ сортъ се култивира много лесно благодарение на своята непретенциозностъ и плодородностъ. Въ интензивнитѣ култури на Франция заема видно мѣсто, като експортенъ сортъ. Патриархатъ на французскитѣ градинари — Ф. Жаменъ достойнствата на тая круша опредѣля така: „L'un des meilleurs fruits, l'un des meilleurs arbres“. (Единъ отъ най-добритѣ плодове, едно отъ най-добритѣ дървета). Въ България единични екземпляри; на всѣкжде се чувствува превъзходно. Заслужава най-широко разпространение.

Живарова масловка. — Buerré Jiffard.

Сортъ полученъ въ 1825 отъ Н. Жиффаръ, култивиранъ въ района на гр. Анже. Пръвъ описалъ тая круша въ 1840 г. М. Millet, председател на градинарското дружество въ Майнъ и Луаръ.

Ржстъ — различенъ.

Жифарова масловка. — Buerré Jiffard. — 20 год. дърво въ Павловския разсадникъ, подложка дълга.

Предпочителна подложка — дюля — на почви богати; дивачки на почви посредствени и за голѣми форми.

Сила на ржста — срѣдна.

Родливостъ — добра.

Форма — всички форми, освенъ пирамидална.

Лѣтораста — дълги, тънки, малко извити, тъмно-червеникави, на мѣста сиво бѣли.

Очи. — малки, конически, заострени, докосващи се до лѣтораста.

Междувъзлия — дълги.

Петънца (точки по кората) има само по долнитѣ части на лѣтораститѣ; разположени рѣдко, малко кржгли.

Плодни пѣпки — срѣдни или малки, яйцевидно — заострени, малко затжпени къмъ основанието. Луспитѣ предимно стегнати, светлосиви и сиво-виолетови.

Листа — висящи; петура — малка, тъмна, зелена, ланцетовидно заострена, краищата повдигнати, не зазжбени; опашка — тънка и дълга.

Цвѣтове — едри.

Време на цѣфтението — срѣдно.

Отношение къмъ климата и почвата. Устойчиво дърво къмъ климата, невзискателно къмъ почвата, но предпочита плодородни дълбоки почви.

Плодове. — Срѣдна голѣма, правилно валчеста, крушовидна форма.

Кожица — тънка, свѣтло-зелена; при узрѣванието лимонено-жълта, съ сиви точки. карминова отъ слънчева страна.

Чашката — малка, отворена. до некжде изпъкната.

Опашката — срѣдна дебелина и дължина и се помѣства въ една впадина малко или много дълбока.

Месо — бѣло-зеленикаво, нѣжно, топливо, сладко, силно-ароматично, възкисело и сочно.

Качество — превъзходно.

Време на узрѣването — края на юлий и началото на августъ.

Обща характеристика. Сортъ, който се препоръчва усилено поради неговитѣ високи качества и рано узрѣване. За него се произнасятъ като за най-добра ранна круша. Въ търговскитѣ насаждения въ Анжу (Франция) заема видно мѣсто и е любима круша въ Овернъ, гдето се отглежда на високи мѣста. Въ България се срѣща рѣдко. Въ Павловскитѣ разсадникъ ражда регулярно. Дървото е присадено на дюля; дава срѣдно 50 кгр. отбрани плодове, търговска стока.

Ябълки.

Зимни сортове:

Бѣла зимна калва. Calville blanche d'hiver.

Главни синоними. Calville blanc, Callville, Calville à côtes, Bonnet care, Calville de Paris.

Сортъ много старъ и съ неизвестно произхождение. Едни автори смѣтатъ, че той произхожда отъ градината Тюлиери, въ времето на Хенрихъ IV,

Бѣла зимна калва. — Calville blanc. — 20 годишно дърво въ Павловскитѣ разсадникъ, подложка дусенъ.

други като мѣсто на появяването на този сортъ считатъ Calville (Eure). Нѣкои отнасятъ появяването на тая ябълка къмъ римскитѣ времена.

Описание на дървото.

Ржстъ — полувисоко дърво, което, обаче, съ течение на годинитѣ се издига доста.

Бѣла зимна калвила. — Calville blanc. — Дърво въ Кюстендилско.

Сидата на растежа — добра.

Плодовитостъ — много голѣма.

Форма — всички форми, но на високи стѣбла не бива да се култивира на богати почви, гдето дърветата и плодоветѣ страдатъ отъ фузикладиумъ.

Лѣтораста. — Срѣдна дебелина и дължина, кафяво-маслинени, покрити въ долнитѣ части съ тънъкъ виолетовъ мѣхъ, който къмъ върховетѣ се увеличава силно.

Точки по кората — малки, кржгли, жълтеникава, малобройни.

Очи — доста едри, мжхнати, плоски.

Междувъзлия — дълги.

Бѣла зимна калвила. — Calville blanc.

Плодъ отъ Павловския държавенъ разсадникъ, край София.

Листа — петура блѣдо-зелена, матова, доста голѣма, слабо-заострена, краища малко повдигнати, жбци широки и кржгли.

Опашка — срѣдна дебелина и дължина, малко розова въ основанието си.

Прилистници — малки — въ основата на лѣтораститѣ

Цвѣтове — едри, многобройни, розови.

Време на цѣвтението — ранно.

Отношение къмъ почвата и климата: — Изисква почви умѣрено-влажни, топли, пропускливи, много хранителни и съ достатъчно съдържание на варъ; подпочвата трѣбва да е пропусклива. Мѣстоположенията трѣбва да сж запазени, но не глухи, тъй като се нуждае отъ свободно циркулиращъ, топълъ и влаженъ въздухъ.

Плодъ. — Едъръ или много едъръ, по-широкъ въ основанието си, отколкото въ горната си частъ. Въ областта на чашката изпъква особенъ релефно свойствената на този сортъ ребристостъ. Формата

на разнитъ плодове не рѣдко вареира. По нѣкога се срѣщатъ плодове не симетрични, високи или низки — кълбообразни. Каквато и да е формата на плодетѣ, тѣ всички, обаче, носатъ особенъ отпечатъкъ на благородство, красота и културность.

Кожица — нѣжна, гладка, маслениста, свѣтло-зелена, преминава въ сламесто-жълта, като придобива въсьченъ видъ при узрѣванието; слънчевата страна малко се зачервява, като се покрива съ рѣдки бѣлезникави точки.

Чашка — полуотворена или затворена и е разположена въ доста дълбока и неправилна впадина.

Опашка — доста дълга, тънка и се намира въ пространно и дълбоко вмѣстилище.

Месо — бѣло-жълтеникаво, много нѣжно, финно, сладко, сочно, съ специална извънредно приятна арома.

Качество. — По-високо отъ всички други сортове ябълки.

Време на узрѣванието — Декемврий — априлъ.

Обща характеристика. — Ябълката бѣла калвила, по справедливостъ, се смѣта за най-добра. Въ търговията тя получава най-високи цени. Отбрани плодове се получаватъ отъ дървета отглеждани въ шпалирни форми. Въ високостѣблени и срѣдностѣблени свободни форми става жертва на фузикладиума и рака. Въпреки чувствителността и трѣбователността на този сортъ, той се култивира въ огромно количество въ разни райони на Европа. Въ франция той се отглежда отъ дребнитѣ овощари въ околноститѣ на Монтре, Фонтенай и др. Особено е разпространена тая култура въ Меранъ (Тиролъ). Преди войната отдѣлни стопани имали десетки хиляди дървета отъ този сортъ — Баронъ фонъ Планитцъ — 17,000, Г. Френденфейтъ — 60,000. Въ Меранъ има и дружество за експортъ на калвили. Културата на калвилата се развива въ Германия (околноститѣ на Боннъ) и въ Русия (Кримъ). Въ България калвилата се срѣща въ частнитѣ градини въ Кюстендилско. Понѣкога я срѣщаме и на Софийския пазаръ въ много ограничено количество. Въпреки екстензивната форма, въ която се намира нашето овощарство, този трѣбователенъ сортъ въ нѣкои години дава у насъ отлични плодове, само благодарение на благоприятния климатъ и почва.

Канадска ренета. Reinette du Canada.

Главни синоними: Canada, Hollandiche Reinette: Parisser, Rambour Reinette (Grosse Reinette d'Angleterre).

Много старъ сортъ съ неизвестенъ произходъ; нѣкои предполагатъ, че родината му е Франция, гдето го култивирали още въ 1782 год. Други автори смѣтатъ, че Канадската ренета произхожда отъ Англия; съ положителностъ, обаче, не е установено нито едното, нито другото предположение.

Описание на дървото.

Ржстъ — неправиленъ, разпръснатъ.

Сила на растежа — голѣма.

Родливостъ — голѣма.

Форма — всички форми.

Лѣтораста — дебели, дълги, по съседство съ листнитѣ опашки се забелѣзватъ тъмно-виолетови жилки.

Точки по кората — кръгли, бѣло-жълтеникави, доста многобройни, изпъкнати.

Канадска ренета. — Reinette du Canada (blanche).
Плодъ отъ Павловския държавенъ разсадникъ, край София.

Междувѣзлия — къси.

Очи — едри, мѣхнати, белезникави.

Листа — петурата, зелена, лъскава, овално-кръгла съ зазбени краища. Опашка дебела и къса, мѣхната, малко розова въ основата си съ едва забележаемо каналче. Прилистници доста дълги и тънки.

Цвѣтове — много едри.

Време на цвѣтението — срѣдно.

Отношение къмъ почвата и климата.

Изисква дълбоки, рохкави, хранителни почви съ пропусклива подпочва. Мѣстоположения запазени. Въ открити мѣста, свързани съ тежка

Канадска ренета. — Reinette du Canada.
20 годишно дърво въ Павловския държавенъ разсадникъ. Подложка дусень.

влажна почва страда отъ мразове, къмъ които Канадската ренета е доста чувствителна.

Плодъ — красиви едри или много едри ябълки, които рѣдко биватъ симетрични. Формата имъ е различна: тѣ биватъ низки и широки, високи и стесняващи се къмъ върха, едни екземпляри биватъ гладки, други ребристи.

Канадска ренета. — Renette de Canada. — Въ градинитъ край Кюстендилъ.

Чашка — отворена или полуотворена и се намира въ пространно умѣрено дълбоко вмѣстилище.

Опашка — много къса и дебела и седи въ дълбока впадина, покрита съ тънка ръжда.

Кожица — плътна, матова, жълтеникаво-зелена, тя е покрита съ характерни звездички, ръждави точки и петънца. При узрѣването кожицата придобива свѣтло или сламесто-жълтъ цвѣтъ, а на слънчевата страна се запалва лека червенина. Случва се, обаче, цѣлата повърхност, на кожицата да се покрива съ ръжда. Това се случва, когато дърветата сж посадени въ неподходна за тѣхъ почва — суха или чакълеста.

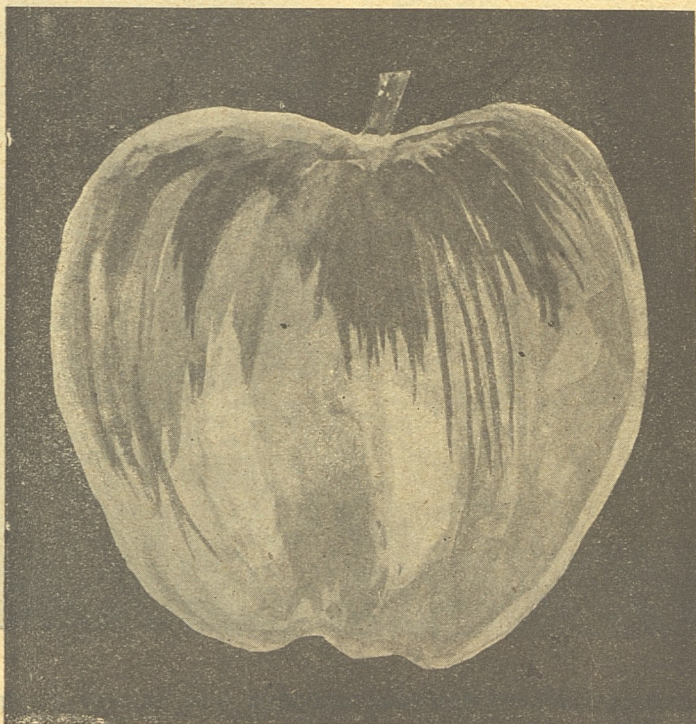
Месо — жълтеникаво-бѣло, финно, нѣжно, сочно съ винено-сладкъ вкусъ и приятна арома.

Качество — превъзходно.

Обща характеристика. Канадската ренета е единъ драгоцѣненъ сортъ, ползуващъ се съ всеобщо уважение, тѣй като отлично се одава, както въ условията на интензивното овощарство — въ формови градини, тѣй и на екстензивното — бахчи, дори ливадни градини. Плодоветъ много лесно намиратъ пласиментъ било на парче, било на тегло въ всички голѣми европейски пазари. Въ условията на България дава отлични плодове.

Бель фльоръ. Belle fleur jaune.

Главни синоними. Belle flavois, Linnoeus pippin, Linkoln pippin, Calville etoilé, Gold calville, White Detroit, Metzger's calville, jelon Bellflowe, White Bellflover, Ortlely.

Бель фльоръ. — Belle fleur jaune — Плодъ отъ Павлоеския разсадникъ.

Бель фльоръ — Belle fleur jaune. — Въ градинитѣ край Кюстендилъ.

Този сортъ произхожда отъ Америка, Щатъ New jersey.
Описание на дървото. Ржстъ — дървото силно се разраства
и образува широко-пирамидална форма съ увиснали клони.
Сила на разтежа — голѣма.
Плодовитостъ — добра.

Белъ фльоръ, — Belle fleur jaune.

Форма — Всички форми.
Лѣторастъ — дълги и тънки, тъмно-зелени на сѣнка, сребристо-
сиви на слънце, даватъ много разклонения.
Точки по кората. Рѣдко. Кржгли или продълговати, жълто-
оранжеви.

Междувъзлия — кжси.
Очи — срѣдни, силно махнати, луспи разединени.
Листа — петура срѣдна, тъмно-зелена, продълговата, ланцето-
видна, заострена, дълбоко зазжбена. Опашка умѣрено дълга и де-
оела, съ розова или червено-виолетова окраска, която се разпростра-
нява върху главния нервъ.
Прилистници — дребни и кжси.
Цвѣтове-дребни, съ дълги опашки, бѣли, по края розови.
цвѣтение — полу-кжсно.

Отношение къмъ почвата и климата. Най-добри почви
за Белъ фльора — сж глинеститъ, свѣжи почви. Въ лекитъ пѣськливи
почви дава резултати при условия на редовно торене и поливане. Без-
условно мразоустойчивъ сортъ. Грѣба да се сади въ запазени мѣсто-
положения, тъй като отъ силнитъ вѣгрове плодоветъ, които здраво се
държатъ на дървото, се удрятъ единъ о другъ и се нараняватъ.

Плодове. — Срѣдни или едри, високи, конусообразни, ребристи
въ областта на чашечната впадина. Плодоветъ сж характерно красиви,
кавиллообразни.

Чашката — полузатворена или затворена и се намира въ плитко
и тѣсно вмѣстилище.

Опашка — здрава, дървениста, доста дебела, къмъ края по-
дута, умѣрено дълга и поставена въ дълбока впадина.

Кожица. — гладка, тънка, доста плътна, но нѣжна, зеленикаво-
жълта съ разпрѣснати многобройни дребни точки, тъмни, а нѣкога и
розови по цѣлата ѝ повърхностъ. При узрѣванието кожицата става
лъскаво-свѣтла-лимоново-жълта, съ златиста отсѣнка отъ къмъ слѣн-
чевата страна, гдето понѣкога се запалва нѣжна червенина.

Месо — жълтеникаво-бѣло, нѣжно, сочно, сладко, съ лека кисе-
лина и много приятна арома.

Качество — добро.

Узрѣване — декемврий — февруарий

Обща характеристика. Този сортъ изобщо е невзискателенъ
и е годенъ за всички форми насаждения — интензивни и екстензивни.
Въ Америка, Англия и Германия тая ябълка особено се цени. Въ
България се срѣща съвсемъ рѣдко. Въ условията на Павловския раз-
садникъ ражда редовно и дава хубави по качество и изобилни реколти.

Този сортъ заслужава широко разпространение.

Каселска голѣма рената. Reinette de Caux.

Главни синоними. Duitsch mignonne Mignonne de Holland, grosse
Reinette de Cassel, Pater noster, de Laak, Doppelte Casseler Reinette, Hol-
landische Gold Reinette.

Сортъ съ неизвестно произхождение. Нѣкои, споредъ името му,
го смѣтагъ за холандски сортъ, други мислятъ, че той е отъ германски
произходъ. Въ всѣки случай това е единъ старъ сортъ, известенъ въ
1771 год.

Описание на дървото. Ръстъ — дървото образува висока-кълбообразна корона.

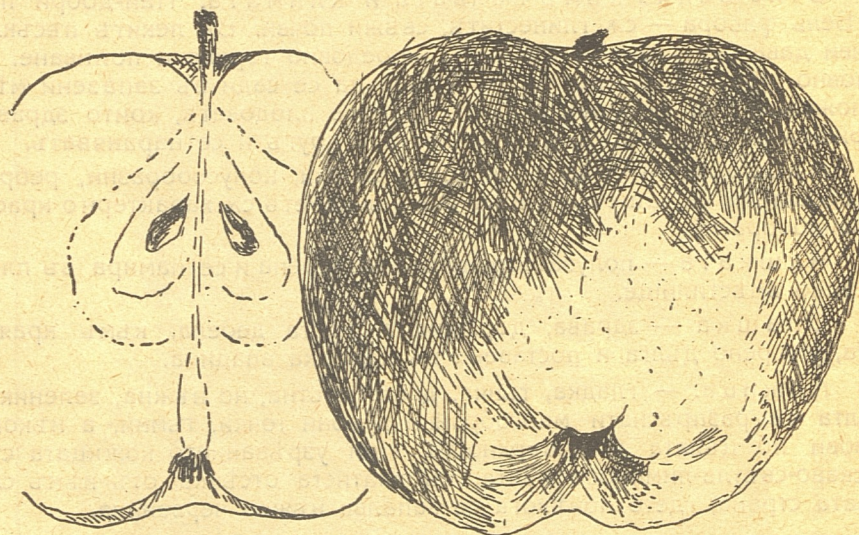
Сила на растежа — много добра.

Родливостъ — забележителна.

Форма — всички форми, но на високи стъбла.

Лѣторасти — доста дълги и тънки, доста ребристи, тъмно червени, мѣхнати къмъ върховетѣ, малко извити около всѣки листъ.

Точки по кората: малки, кръгли, многобройни, Междувъзлия — дълги.

Каселска ренета. — Reinet de Caux.

Плодъ отъ Павловския държавенъ разсадникъ, край София.

Очи — срѣдни, плоски, мѣхнати.

Листа — петура — срѣдна голѣмина, свѣтло-зелена, продълговата, малко закръглена, удължено застроена, малко повдигната, равно зазбена.

Опашка — дълга, срѣдно дебела, червеникава въ основанието си, съ слаба вадичка близо до петурата.

Прилистници — дълги и тънки, елипсовидни.

Цвѣтове: срѣдни, розови.

Време на цвѣтѣнето — срѣдно и късно.

Отношение къмъ почва и климатъ. Каселската ренета не е много вискателенъ къмъ почвата сортъ; расте и на сухи почви, но отлични реколти въ качествено и количествено отношение дава въ хранителни, дълбоки почви, не лишени отъ варъ и правилно поливани. Безусловно противостои на низкитѣ температури. Къмъ достоинствата му се отнася и неговата устойчивостъ противъ къснитѣ слани; отъ цвѣтопробивачитѣ страда по-малко отъ другитѣ сортове.

Каселска ренета. — Reinete de Caux. — 20 годишно дърво въ Павловския разсадникъ подложка дусенъ,

Плодове — хубави, еднокалибърни, срѣдни или едри, плоско-кълбообразни, завързватъ се по нѣколко.

Кожицата — тънка, но плътна при пипане, матово-жълтовато-зелена. Покрита съ сиво-тъмни точки. При узрѣванието кожицата придобива златисто-жълтеникавъ цвѣтъ, а на слънчевата страна се развива матова червенина, интензивността, на която зависи отъ условията, въ които расте дървото.

Чашка — полузатворена или затворена, намира се въ широка и дълбока впадина.

Опашка — тънка, дълга, стои въ дълбоко вмѣстилище.

Месо — жълтеникаво, отначало плътно, сетне, зимасъ, при узрѣванието нѣжно, винено — сладко, ароматично, сочно, вкусно.

Качество — много добро.

Зрѣе — декември — май. Съхранява се и до новата реколта.

Обща характеристика. Този сортъ, който добре се чувства въ всички разнообразни климатически условия има универсално разпространение.

Това е сортъ на екстензивното овощарство-ливадно, полско и пр. гдето неговата издръжливостъ, сила на растежа и плодовитостъ се особено ценни.

Плодоветъ здраво се държатъ на дърветата, въпреки тѣхната тежестъ и силнитъ ветрове не сж страшни за този сортъ. Въ Франция отъ каселската ренета приготвяватъ добъръ сидъръ. Въ Павловския разсадникъ ежегодно и изобилно ражда. Събирано е отъ 1 дърво до 200 кгр. ябълки.

Зимна златна пармена. — Reine des Reinettes.

Синоними: Kronen Reinette, Quenn of the pippin, Winter Gola Pearmain, Gold Reinette. Pearmain doree d'hiver, Engliche Winter gold Pearmain.

Много старъ сортъ отъ неизвестно произхождение. Различнитъ наименования, подъ които той е известенъ отъ дълго време, показватъ, че той не е отъ французки произходъ. Известни помолози смѣтатъ, че той е английски или американски сортъ, други пъкъ смѣтатъ Холандия, като негово мѣсторожение. Култивиранъ е въ Англия въ края на XVIII столѣтие и отъ тамъ въ 1800 г. е пренесенъ отъ помолога Дильо на континента.

Описание на дървото.

Ржстъ. Дървото образува силно и красиво стѣбло съ широко пирамидална корона, гжсто покрита съ прекрасни листа.

Сила на растежа — много добра.

Родливостъ — голѣма.

Форма — всички форми.

Лѣтораста — дебели и къси, сиво-виолетови, съвършено покрити съ сиво-сребристъ мъхъ.

Петна по кората. — Продълговати, размѣри не еднакви — доста голѣми, доста много-бройни, ярко-жълти.

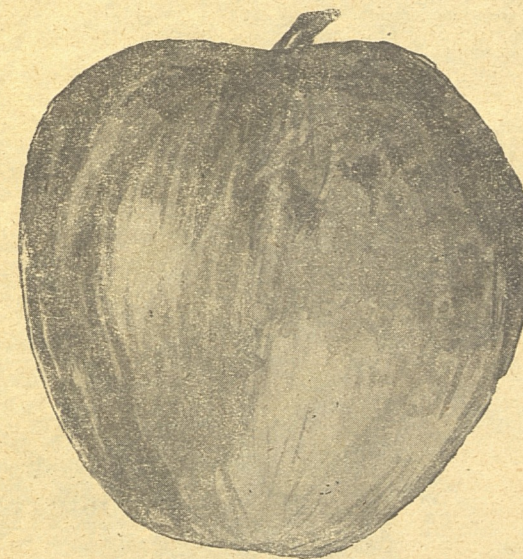
Междувѣзлия — къси.

Очи — едри, яйцевидни, сиво-пепеляви.

Листа — петура-лъскава, зелена, овална, продълговата, постепенно заострена, краищата малко издигнати, правилно и широко зазбени.

Опашка дебела, къса, розова, почти по всичката си дължина, слабо канализирана (слабо забелезваема вадичка). Прилистници — шилообразни, доста дълги.

Отношение къмъ почвата и климата. Златната пармена изисква хранителни, силно-черноземни и глинести почви; въ сухи, пѣськливи и слаби почви, дървото се развива слабо и плодоветъ му опадватъ, същевременно тѣ силно се нападатъ отъ ябълковия червей. Сжщото може да се каже и за дърветата, които сж поставени въ не-съответни климатически условия и въ студени, тежки, мокри почви, въ които златната пармена не се удава. Дървото изобщо е устойчиво противъ низкитъ температури. Въ литературата има указания за неговата чувствителностъ къмъ много силни студове, такива каквито, обаче, се случватъ много рѣдко. Отъ друга страна г. Симиренко, руски помологъ, посочва факта, че въ 1911 г. зимната златна пармена издръжала въ разсадника му студъ до 30° R.

Зимна златна пармена. — Reine des reinettes.

Плодъ отъ Павловския държавенъ разсадникъ, край София.

Плодъ — доста едъръ, цилиндро-конусообразенъ. Долната и горната частъ широки.

Кожица — гладка, лъскава, доста дебела, зелено-жълтеникава сетне при узрѣванието жълто-златна, промита въ жълто-червена окраска изпъстрена на длъжъ съ жълто-червени струи.

Чашка — много-голѣма, отворена, съ издигнати чашечни листенца, разположени въ широко и дълбоко вмѣстилище.

Опашка — доста къса, помѣстена въ не до тамъ дълбоко вмѣстилище.

Зимна златна кармена. — Reine des reinettes, — 20 год. дърво въ Павловския разсад; подл. дусенъ.

Месо — бѣло, малко жълтеникаво, сладко, слабо възкисело, ароматично, много сочно.

Качество — превъзходно.

Зрѣе — октомврий — мартъ.

Обща характеристика — това е единъ превъзходенъ сортъ, който трѣбва да фигурира въ всѣко плодово насаждение. Особено е популяренъ въ Германия и Русия. Помологическиятъ конгресъ въ Парижъ

Зимна златна кармена. — Rene des Reinetes. — Въ градинитѣ край Кюстендилъ.

въ 1900 г. отъ десертнитѣ сортове за посаждение по край пѣтищата за цѣла Франция, препоръча между другитѣ сортове и златната пармена.

Тя има преимуществото да не страда отъ фузикладиумъ въ известни условия. Успѣва особено въ високостъблени форми. Къмъ особеноститѣ на сорта се отнася факта, че на едно и също дърво се срѣщатъ плодове зрѣли и такива, които сж съвсемъ още зелени. Въ България този сортъ сравнително е доста разпространенъ. На софийския пазаръ у нѣкой търговци е известенъ подъ името „Парма“. На всѣкжде, дето се срѣща изъ България, този сортъ дава прекрасни плодове и иде да потвърди мнението за тая ябълка на Лаухе и Лигель, които съвѣтватъ всѣкиго, който е въ състояние да насади, поне едно овошно дърво да спре своя изборъ върху зимната златна пармена.

Литература. Л. П. Симиренко. — Крымское Промышленное Плодоводство.

В. В. Пашкевичъ. Плодоводство въ Россіи.

Charle Balte Traité de la culture de fructière.

Les Meilleurs fruitus au dé but du XXe siècle.

Н. Пушкировъ — Почвеногеологически очерки на Софийското поле.

А. Дончевъ — Климатъ и земледѣлие въ Софийското поле и др.

